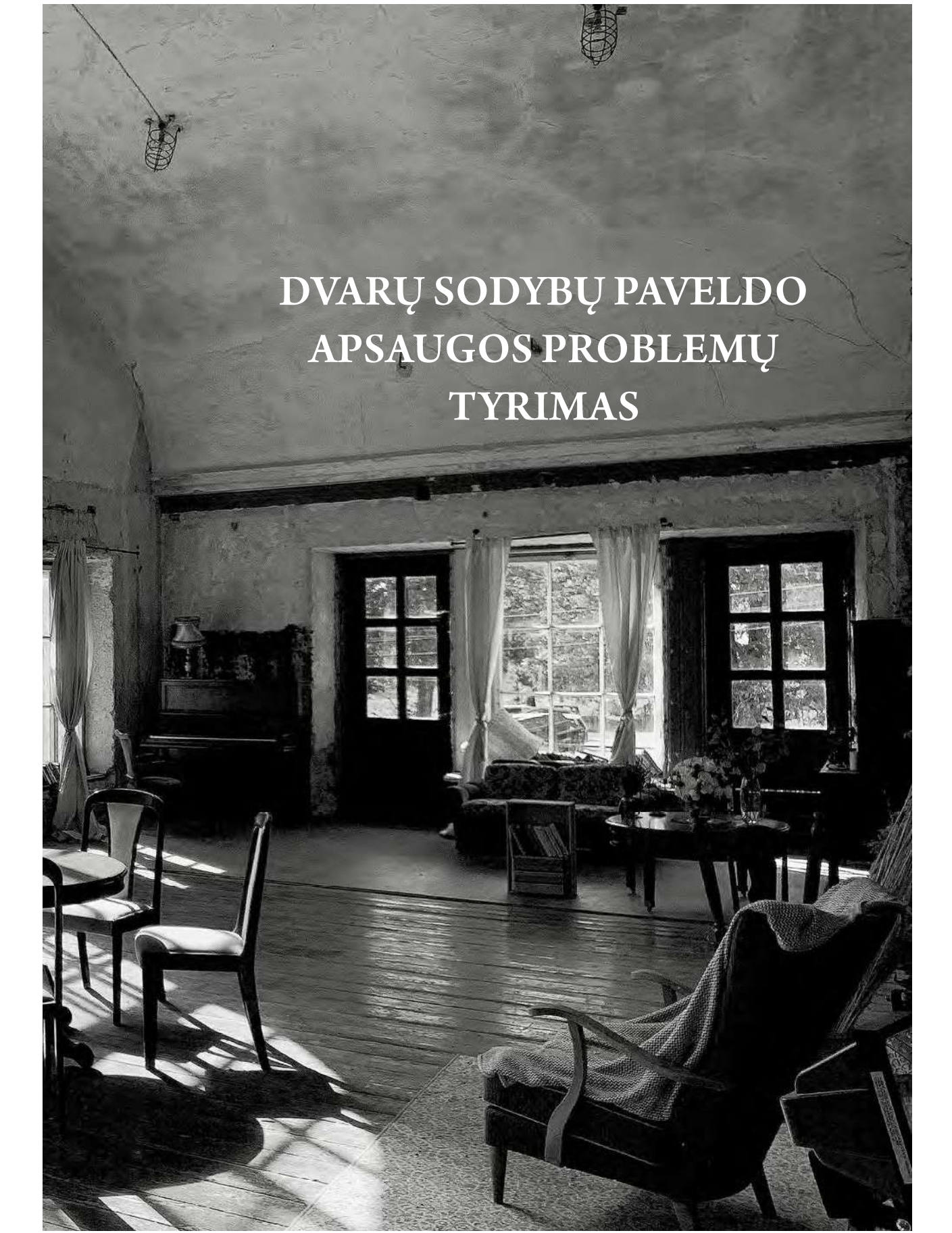

► Raguvēlės dvaro sodyba

DVARŲ SODYBŲ PAVELDO APSAUGOS PROBLEMŲ TYRIMAS

PAVELDO KOMISIJOS 2020–2025 M. ATLIKTI TYRIMAI, PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

PATVIRTINTA

Paveldo komisijos 2025 m. balandžio 25 d. posėdžio
protokolu Nr. V17-6(6.1)

Vilnius, 2025 m.

IVADAS

Dvarų sodybų apsaugos klausimas, kurį nagrinėjo 7-osios ir 8-osios kadencijos Paveldo komisija, yra tęstinis. Dvarų sodybų apsaugos problemos yra rimtos ir sudėtingos, todėl dvarų sodybų apsaugos klausimams yra skiriamas ypatingas dėmesys.

Nuo 1999 m. bendraujant su institucijomis, dvarų sodybų valdytojais, kultūros paveldo apsaugos specialistais, išvažiuojamųjų posėdžių metu Paveldo komisija rinko informaciją, susijusią su dvarų sodybų apsauga, naudojimu ir tvarkymu. Surinkta informacija buvo analizuojama, vertinama ir pateiktos rekomendacijos institucijoms bei visuomenei dėl dvarų sodybų apsaugos problemų sprendimo. Paveldo komisija priėmė ne vieną sprendimą dėl dvarų sodybų apsaugos.

2020 m. Ministro Pirmininko deleguota Paveldo komisijos narė, dvarų sodybų ir jų paveldo tyrinėtoja, dr. Dalė Puodžiukienė iš naujo iškėlė dvarų sodybų apsaugos problemą ir įvardijo, kad yra būtinas visapusiškas situacijos nagrinėjimas, todėl nuo 2020 m. šio kultūros paveldo apsaugos aspektai buvo išsamiai narinėjami. Nuo 2022 m. pradžios ypač didelis dėmesys buvo skirtas dvarų sodybų paveldo būklės blogėjimo problemoms nagrinėti ir galimiems prevenciniams veiksams analizuoti, o išvados pristatytos posėdžiuose ir susitikimuose, pateikiamos 2022 m. priimtame Paveldo komisijos sprendime.

Paveldo komisija yra institucija, kuri pataria ir atlieka ekspertės funkciją dėl valstybinės kultūros paveldo apsaugos, jos veikla ir sprendimai nėra imperatyvūs, tačiau 2020–2025 m. išplėtotas diskursas apie dvarų sodybų būklę svarbiausiose Lietuvos kultūros paveldo apsaugos politiką formuojančiose ir administruojančiose institucijose davė rezultatų – vangiai, tačiau institucijos ėmėsi veiksmų.

Šis tyrimas – tai ilgalaikė Paveldo komisijos veikla, kurią viešinant galima būtų paskatinti reikalingus pokyčius, kurie leistų pagerinti visos Lietuvos dvarų sodybų būklę ir tyrimų galimybes. Šiame tyrime pateikiama susisteminta Paveldo komisijos surinkta informacija apie dvarų sodybų būklę ir apsaugos problemas (atliktos analizės, priimti teisės aktai ir kiti dokumentai, informacija iš Paveldo komisijos išvažiuojamųjų posėdžių, tarpinstitucinių posėdžių ir kitų susitikimų). Visuomenė turi būti supažindinta su kylančiomis problemomis ir siūlomais sprendimo būdais, kas galėtų paskatinti teikti papildomus pasiūlymus, kaip spręsti įvardintas problemas. Paskelbta informacija galėtų būti pagrindu tobulinti dvarų sodybų apsaugos teisinį reguliavimą.

► Aštriosios Kirsnos
dvaro sodyba

TYRIMO TIKSLAS

Identifikuoti dvarų sodybų apsaugos problemas ir pateikti siūlymus dėl jų sprendimo.

TYRIMO UŽDAVINIAI:

- 1) įvertinti dvarų sodybų apsaugos situaciją;
- 2) įvertinti neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų sąraše (toliau – Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašas) esančių sodybų apsaugos ir valdymo situaciją;
- 3) pateikti siūlymus dėl dvarų sodybų apsaugos problemų sprendimo.

TYRIMĄ ATLIKO¹

Paveldo komisijos nariai: pirmininkė doc. dr. Vaidutė Ščiglienė, doc. dr. Salvijus Kulevičius, Raimundas Balza.

Talkino Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vadovė Viktorija Gadeikienė ir šios grupės vyriausieji specialistai Artūras Bundonis bei Artūras Stepanovič.

2020–2024 m. dvarų sodybų tyrimo problematiką nagrinėjo ir aprašė 7-osios kadencijos Paveldo komisijos narė, dvarų sodybų ir jų paveldo tyrinėtoja, dr. Dalė Puodžiukienė.

PAVELDO KOMISIJOS VEIKLA IKI 2020 M.

Paveldo komisija nagrinėdama dvarų sodybų paveldo apsaugos problemas, vertindama su jomis susijusių institucijų ir asmenų veiklą, Seimui ir Vyriausybei teikė strateginius pasiūlymus dvarų sodybų apsaugos tobulinimo klausimais².

Vienas iš svarbiausių Paveldo komisijos priimtų sprendimų dėl dvarų sodybų apsaugos – 2002 m. rugsėjo 13 d. sprendimas Nr. 87 „Dėl Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcijos“. Šiame sprendime Paveldo komisija³ pateikė Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepciją (toliau – Dvarų išsaugojimo koncepcija)⁴. Dvarų išsaugojimo koncepcijos misija –

sukurti Lietuvos dvarų paveldo išsaugojimo ir perdavimo ateinančioms kartoms strateginį ir edukacinį pagrindą. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 42 straipsnio nuostata, įpareigojanti valstybę rūpintis istorijos ir kultūros paminklų bei vertybių apsauga, pagrindžia šios Koncepcijos būtinybę. Koncepcijoje suformuota valstybinė dvarų paveldo apsaugos samprata ir jos įtvirtinimo visuomenėje strategija.

► Trakų Vokės dvaro sodyba

► Burbiškio dvaro sodyba,
Radviliškio r.

Dvarų išsaugojimo koncepcija – strateginis dokumentas, į kurio nuostatas turėtų atsižvelgti valstybės institucijos formuodamos, rengdamos, koordinuodamos, tvirtindamos ir koreguodamos teisės aktus ir planavimo dokumentus. Šis dokumentas yra strateginis ir edukacinis pagrindas juridiniams ir fiziniams asmenims, siekiantiems išsaugoti, palaikyti ir puoselėti Lietuvos saviraiškos nacionalinį charakterį bei regioninius ypatumus, išsaugoti ir pritaikyti dvarų sodybų paveldą dabartinėms reikmėms, išsaugoti, palaikyti ir/ar atgaivinti Lietuvos kaimo kraštovaizdžiui būdingas tvarkymo tradicijas, tradicinius kaimo bei dvarų, miestų ir miestelių teritorijų planavimo būdus, teritorinius kultūrinės sklaidos principus, tradicinę kaimo architektūrą, gyvenseną, tradicinius socialinius elementus bei ypatumus, ūkininkavimo būdus, tradicinių statybos būdų ir medžiagų panaudojimą.

Suprasdama dvarų sodybų išsaugojimo svarbą ir pripažindama Dvarų išsaugojimo koncepcijos pagrįstumą, vadovaudamasi įvairiais tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais bei atsižvelgdama į Paveldo komisijos paskelbtą Dvarų išsaugojimo koncepciją, Vyriausybė 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 481 „Dėl Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcijos“ patvirtino Dvarų paveldo išsaugojimo programą ir Dvarų paveldo išsaugojimo programos įgyvendinimo priemones⁵. Programoje nurodytos strateginės kryptys ir įgyvendinimo priemonės dėl dvarų paveldo sisteminio mokslinio ištirimo, identifikavimo ir apskaitos, saugojimo,

panaudojimo ir pritaikymo, teisinio reglamentavimo sistemos sukūrimo, saugomo kultūrinio kraštovaizdžio kokybės ir įvairovės palaikymo, valstybės ir savivaldybių saugomų teritorijų sistemos plėtojimo.

Paveldo komisija įvertino paminėtą programą, priemonių vykdymą ir 2007 m. kovo 9 d. priėmė sprendimą Nr. S-3-(122) „Dėl valstybinės Dvarų paveldo išsaugojimo programos vykdymo“⁶. Sprendime nurodoma, kad ši programa ketverius metus iš esmės nebuvo įgyvendinama. Nepatenkinami dvarų paveldo moksliniai tyrimai, paveldo apsaugos klausimai nėra įtraukiami į rengiamus apskričių (regionų) bendruosius ir kitus planus. Nesprendžiama dvaro sodybos vientisumo išsaugojimo problema, nevykdomos kitos efektyvios dvarų paveldo apsaugos ir integravimo priemonės. Beveik nesprendžiamos unikalaus medinio Lietuvos paveldo bei istorinių želdynų tvarkybos ir apsaugos problemos. Programos strateginių nuostatų įgyvendinimui buvo skirta labai mažai lėšų. Dvarų paveldo išsaugojimo programa buvo parengta atsižvelgiant į ekonominę Lietuvos Respublikos situaciją ir valstybės biudžetą programos priėmimo metu, tačiau lėšų programos įgyvendinimui nebuvo skirta. Dvarų paveldo išsaugojimo programa neprarado aktualumo ir turi būti tęsiama. Paveldo komisija palaikė Vyriausybės vykdomą politiką, kuria buvo siekiama dvarų paveldo objektus ir kompleksus pritaikyti ir panaudoti kultūriniam turizmui Europos Sąjungos lėšomis.

► Burbiškio dvaro sodyba,
Radviliškio r.

2007 m. kovo 9 d. sprendime Nr. S-3-(122) „Dėl valstybinės Dvarų paveldo išsaugojimo programos vykdymo“ Paveldo komisija nurodė, kad Vyriausybė turėtų įvertinti už Dvarų paveldo išsaugojimo programos ir priemonių įgyvendinimą atsakingų institucijų veiklą bei sudaryti suinteresuotų specialistų darbo grupę, kuri parengtų 2003 m. valstybinės Dvarų paveldo išsaugojimo programos ir jos įgyvendinimo priemonių patikslinimą, kuriame būtų numatyta: dvarų paveldo diferencijuotas vertinimas ir monitoringas; blogai prižiūrimų ar neprižiūrimų reikšmingiausių dvarų paveldo objektų, jų dalių išpirkimas; bešeimininkų dvaro sodybų perėmimas valstybės ar savivaldybės nuosavybėn; vietos bendruomenių ir visuomenės atstovų dalyvavimas dvarų paveldosaugoje; dvaro sodybų savininkų (naudotojų) veiklos organizavimas pagal jungtinę sutartį. Seimo ir Vyriausybės buvo prašoma nustatyti patikslintos programos ir jos įgyvendinimo priemonių tikslinį finansavimą. Sprendimu buvo pritarta Lietuvos pilių ir dvarų asociacijos iniciatyvoms dėl privačių dvarų paveldo apsaugos ir pritaikymo.

Paveldo komisijos paskelbta Dvarų išsaugojimo koncepcija ir kiti strateginio planavimo dokumentai – Dvarų paveldo išsaugojimo programa ir Dvarų paveldo išsaugojimo programos įgyvendinimo priemonės – pagrindžia Paveldo komisijos tyrimus ir priimtus sprendimus (ypatingai svarbus Paveldo komisijos 2022 m. gruodžio 16 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-252) „Dėl dvarų sodybų apsaugos“⁷⁾).

NEPRIVATIZUOTINŲ BUVUSIŲ DVARŲ SODYBŲ VALDYMO IR APSAUGOS PROBLEMOS (2021–2024 M.)

2020 m. gruodžio 22 d. Kultūros ministerija raštu Nr. S2-3808 „Dėl neprivatizuotinių dvarų sąrašo pakeitimo“⁸⁾ prašė Paveldo komisijos nuomonės dėl Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdam privatizavimą ir žemės reformą“⁹⁾ pakeitimo, kuriuo iš Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašo norima išbraukti Raudondvario dvaro sodybos Pietų svirną (u. k. 25733), siekiant apsaugoti jį nuo sunykimo. Svirną ketinama parduoti per viešą aukcioną. Buvo prašoma pritarti Kėdainių r. savivaldybės administracijos siūlymui išbraukti Apytalaukio dvaro sodybą (u. k. 210) iš Neprivatizuotinių

► Raudondvario
dvaro sodyba

buvusių dvarų sodybų sąrašo, tačiau Paveldo komisija 2021 m. sausio 29 d. posėdyje nepriarė pavienių prašymų išbraukti dvaro sodybas ar jų dalis iš šio sąrašo tenkinimui. Buvo pasiūlyta peržiūrėti ir atnaujinti Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą, atkreipiant dėmesį į dvarų sodybų vertes, akcentuojant valstybės prioritetus, nurodant šiuolaikinius išsaugojimo kriterijus toms dvarų sodyboms, kurioms yra iškilusi potenciali grėsmė. Rekomenduota peržiūrėti esamą dvarų sodybų privatizavimo/neprivatizavimo koncepciją, įvertinant, ar galima privatizuoti Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašė esančias dvarų sodybas, nustatčius aiškias sąlygas (atliekant dvarų sodybų galimybų studijas), dvarų sodybų išsaugojimą pagrindžiant specialiaisiais teritorijų planavimo dokumentais, individualiais apsaugos reglamentais, sutartimis. Paveldo komisija laikėsi nuomonės, kad labai svarbu yra išsaugoti dvarų sodybų kompleksiskumą ir vientisumą, nesvarbu, kokia dvarų sodybų nuosavybės forma. Siūlyta nedelsiant ne tik peržiūrėti koncepciją, bet ir Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ patvirtintus sąrašus. Siūlyta sąrašuose esančias dvarų sodybas suskirstyti į neprivatizuotinas/privatizuotinas su specialiomis sąlygomis.

Norint išsiaiškinti neprivatizuotinių dvarų sodybų apsaugos situaciją ir išgirsti valdytojų nuomonę dėl jų apsaugos, Paveldo komisija 2022 m. spalio 10 d. organizavo susitikimą su neprivatizuotinių dvarų sodybų valdytojais. Susitikime dalyvavo Apytalaukio dvaro sodybos, Baisogalos dvaro sodybos, Burbiškio dvaro sodybos (Radviliškio r.), Kairėnų dvaro sodybos, Palangos dvaro sodybos, Panemunės pilies, Paragių dvaro sodybos, Plungės dvaro sodybos, Užutrakio dvaro sodybos, Verkių dvaro sodybos bei Rokiškio dvaro sodybos valdytojai, o Biržų pilies, Užugirio (Lėno) dvaro sodybos ir Siesikų dvaro sodybos valdytojai į Paveldo komisijos užklausą atsakė raštu po susitikimo. Susitikimo metu buvo aptariami šie klausimai:

- 1. valdytojai pritartų ar prieštarautų Vyriausybės 1992 m. nutarimu Nr. 256 „Dėl dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų – išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ patvirtinto pirmo priedo „Neprivatizuotinos buvusių dvarų sodybos – istorijos ir kultūros paminklai“ panaikinimui;
- 2. su kokiais problemomis susiduria valdytojai, valdantys dvarų sodybas, esančias Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašė.

Susitikime neprivatizuotinių dvarų sodybų valdytojai pasidalino savo patirtimi ir pristatė problemas, su kuriomis susiduria saugodami dvarus. Susirinkime dalyvavę dvarų sodybų valdytojai beveik vienbalsiai (10 iš 11), o nedalyvavę trys valdytojai (raštu) sutiko, kad Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašas turėtų išlikti, nes jis leidžia išsaugoti svarbų valstybės turtą – dvarus. Kėdainių r. savivaldybės (Apytalaukio dvaro sodybos valdytojos) atstovai pasiūlė, peržiūrėjus šį sąrašą, Apytalaukio dvaro sodybą leisti privatizuoti.

Pagrindinis sunkumas, su kuriuo susiduria neprivatizuotinių dvarų sodybų valdytojai – nėra valstybės ilgalaikio tęstinio ir tikslinio finansavimo strategijos. Dalis dvarų sodybų valdytojų susiduria su privataus verslo iniciatyvomis, kurios ne visada yra naudingos siekiant išsaugoti paveldą (pvz., kai kada bandoma padalinti vientisą kompleksą). Dvarų sodybų valdytojų pasakyta nuomonė pateikiama priede Nr. 1.

► Raguvėlės dvaro sodyba

2022 m. buvo atlikta analizė „Dėl buvusių dvarų sodybų vientisumo principo įgyvendinimo“¹⁰. Atlikus analizę galima teigti, kad Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdamat privatizavimą ir žemės reformą“ 1 punkto 1.2 papunktyje suformuluotas vienas iš buvusių dvarų sodybų išsaugojimo principų – visuose nuosavybės teisių atstatymo, privatizavimo ir žemės reformos etapuose buvusių dvarų sodybos yra laikomos istoriškai susiformavusiais kompleksais, kurių vientisumas sudaro kultūrinę jų vertę. Vyriausybės 1993 m. gegužės 27 d. nutarimo Nr. 369 „Dėl buvusių dvarų sodybų ir palivarkų paminklinių sodybų apsaugos“¹¹ 3 punkte nustatyta, kad dvaro (palivarko) sodyba yra dvaro valdomos teritorijos dalis, skirta gyventi, taip pat kitoms reikmėms (reprezentacinėms, ūkinėms, gamybinėms, rekreacinėms, švietimo). Ją sudaro istoriškai susiformavęs vientisas sodybinės žemės sklypas su visais jame esančiais dvaro įvairios paskirties trobesiais, statiniais, želdiniais, vandens telkiniais, susisiekimo, inžineriniais ir technologiniais įrenginiais, smulkiaisiais architektūros elementais bei dailės kūrinių, taip pat visų nurodytųjų sudėtinių dalių liekanomis ir jų vietomis, sujungtais į teritorinį, funkcinį bei architektūrinį vienetą, o šio nutarimo 5 punkto 5.1 papunktyje nurodoma, kad saugomas istoriškai susiformavęs ir išlikęs vientisas sodybos sklypas su visais jame esančiais įvairios paskirties elementais. NKPAĮ 11 str. 1 dalyje nustatyta, kad kultūros paveldo objektas saugomas kartu su jo užimama ir jam nustatyta teritorija. Ši teritorija nuo kultūros paveldo objekto neatsiejama. Remiantis nustatytu teisiniu reglamentavimu, galima teigti, kad viena pagrindinių buvusių dvarų sodybų išsaugojimo prielaidų – jų vientisumo išlaikymas. Deja, paminėtos teisės normos yra deklaratyvios, jas paneigia kiti teisės aktai. Minėtame Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarime Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdamat privatizavimą ir žemės reformą“ yra pateiktas Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašas ir

Neprivatizuojamų buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų – teritorijų sąrašas (toliau – Neprivatizuotinų buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašas). Pagal antrąjį sąrašą subjektams leidžiama privatizuoti buvusių dvarų sodyboms priklausančius pastatus, tačiau draudžiama privatizuoti žemę. Vadovaujantis šia Vyriausybės nutarimo nuostata, buvusių dvarų sodybų teritorija lieka valstybės nuosavybe, o šioms sodyboms priskirti pastatai atitenka privatiems asmenims. Kultūros paveldo objektų ir jiems nustatytų teritorijų atskyrimas užkerta kelią įgyvendinti NKPAĮ nuostatą, kad kultūros paveldo objektas saugomas kartu su jo užimama ir jam nustatyta teritorija, todėl Vyriausybės nutarime suformuluotas vientisumo principas tampa neįgyvendinamas. Tolesnis buvusių dvarų sodybų vientisumo naikinimas įtvirtinamas Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo¹² (toliau – Žemės reformos įstatymas) 13 str. 1 dalies 4 punkte, pagal kurį žemė neprivatizuojama, jei ji yra kultūros paveldo objektų – buvusių dvarų sodybų – teritorijose, išskyrus šiose teritorijose esančius žemės sklypus prie privačių gyvenamųjų namų ir kitų namų valdos statinių. Vadovaujantis Žemės reformos įstatymu neprivatizuojamose kultūros paveldo objektų teritorijose leidžiama suformuoti žemės sklypus prie gyvenamųjų namų ir kitų namų valdos statinių ir šiuos sklypus privatizuoti. Pagal tokį teisinį reguliavimą aplink privatizuotus buvusių dvarų pastatus bei buvusioms dvarų sodyboms nepriklausančius kitus pastatus formuojami nedideli žemės sklypai, o likusi buvusio dvaro sodybos teritorijos dalis (kurioje

► Siesikų dvaro sodyba

nėra pastatų) lieka valstybės nuosavybe. Dvarų sodybų vientisumo naikinimą lemia ir tai, kad šioms sodyboms priskiriami pastatai ir kiti sodyboms nepriskiriami pastatai nuosavybės teise priklauso skirtingiems asmenims. Dėl skirtingų savi-ninkų daugeto gali būti sunku išsaugoti buvusių dvarų sodybų vientisumą, tinkamai tvarkyti ir prižiūrėti šiuos kompleksinius kultūros paveldo objektus. Remiantis Vyriausybės nutarimu dalis buvusių dvarų sodybų neprivatizuojamos, o Žemės refor-mos įstatyme apibrėžta, kad šių sodybų teritorijose leidžiama privatizuoti žemės sklypus aplink buvusių dvarų sodyboms nepriklausančius pastatus, atsiradusius sovietmečiu vykdant dvarų naikinimo politiką ir kurie nuosavybės teise priklauso privatiems asmenims.

Apie tokią dviprasmišką situaciją Paveldo komisija informavo Seimo Kultūros komitetą ir Aplinkos apsaugos komitetą prieš svarstant SŽNSĮ, Žemės reformos įstatymo ir Lietuvos Respublikos žemės įstatymo (toliau – Žemės įstaty-mas) pakeitimus.

Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašą įrašyta 51 buvusio dvaro sodyba. Atlikus KVR analizę dėl šiame sąrašė nurodytų dvarų sodybų teritorijose suformuotų žemės sklypų, nustatyta (priedas Nr. 2)¹³, kad išsaugotas dvaro sodybos vientisumas, t. y. suformuotas žemės sklypas sutampa su dvaro sodybos teritorija – 1 dvaro sodybos, žemės sklypai teritorijoje nesuformuoti – 13 dvarų sodybų, prie kompleksui priklausančių pastatų ir kitų pastatų suformuoti žemės sklypai – 11 dvarų sodybų, prie dalies komplekso pastatų ir kitų pastatų suformuoti žemės sklypai – 11 dvarų sodybų, žemės sklypai suformuoti tik prie kitų pastatų – 8 dvarų sodybų, KVR duomenų bazėje nėra dvarų sodybų teritorijų ribų planų – 7 dvarų sodybų.

Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą įrašytos 22 buvusios dvarų sodybos. Pagal KVR duomenis žemės sklypai suformuoti šiame sąrašė nurodytų dvarų sodybų teritorijose: žemės sklypai nesuformuoti dvarų sodybų terito-rijose – 11 dvarų sodybų, žemės sklypai suformuoti prie kitų pastatų – 8 dvarų sodybų, žemės sklypai suformuoti prie dalies komplekso pastatų ir kitų pastatų – 3 dvarų sodybų.

► Burbiškio dvaro sodyba, Anykščių r.

Remiantis atliktos analizės duomenimis, galima teigti, kad teisinis reglamentavimas dėl buvusių dvarų sodybų išsaugojimo lėmė buvusių dvarų sodybų išskaidymą, priskiriant jų kompleksines dalis atskiriems subjektams. Dėl teisinio reglamentavimo daugelis buvusių dvarų sodybų teritorijų, dažniausiai neužstatytos, liko valstybės nuosavybe, o tik dalis teritorijų atiteko skirtingiems privatiems asmenims, kurie nuosavybės teise įsigijo pastatus ir prie jų buvo suformuoti žemės sklypai. Tokia situacija apsunkina kompleksišką tvarkymą ir buvusių dvarų sodybų priežiūrą.

2023 m. buvo atlikta KVR analizė, kurios reikėjo vertinant duomenis apie neprivatizuotinas buvusias dvarų sodybas¹⁴. Vyriausybės nutarimais į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą yra įrašytos 22 dvarų sodybos. Atlikus analizę buvo pateiktos pagrindinės pastabos, kurios išskiriamos į bendrąsias pastabas, taikomas visoms analizėje minimoms dvarų sodyboms, ir į kitas pastabas. Išsamesnės pastabos dėl konkrečios dvaro sodybos yra pateikiamos priede Nr. 3.

BENDROS PASTABOS

KVR nėra išsamios informacijos apie dvaro sodybos ir jos kompleksinių dalių būklę (apsiribojama lakonišku apibūdinimu, kad objekto būklė gera, patenkinama ar bloga ir nėra galimybių nustatyti būklės požymių pakitimus), nėra informacijos apie dvaro sodybos ir jos kompleksinių dalių naudojimą, nėra informacijos apie dvaro sodybos ir jos kompleksinių dalių nuosavybės formą bei informacijos apie savininkus, valdytojus, nėra nurodyti specialiaisiais teritorijų planavimo dokumentais ar reglamentais konkrečiam kultūros paveldo objektui nustatyti paveldosaugos reikalavimai, ne prie visų kultūros paveldo objektų yra įkelti specialieji planai ar reglamentai (šie dokumentai taip pat nėra viešinami ir Departamento interneto svetainėje). Kaip pavyzdį galima paminėti Plungės dvaro sodybą, kuriai yra parengtas ir patvirtintas specialusis planas, tačiau jis nėra įkeltas nei į KVR, nei paskelbtas Departamento interneto svetainėje. Dėl šių priežasčių kyla grėsmė specialistams nepaisyti nustatytų paveldosaugos reikalavimų ir pritarti statyboms kultūros paveldo objektų teritorijose, kuriose statybos pagal specialiuosius planus yra draudžiamos.

KITOS PASTABOS

►1. Vertinimo taryboms pakartotinai tikslinant kultūros paveldo objekto duomenis, aktuose surašomi ne tik tikslinami konkretūs nekilnojamosios kultūros vertybės duomenys, o perrašomas prieš tai patvirtintas aktas ir pridedami tikslinami duomenys. Kai tikslinant kultūros paveldo objekto duomenis perrašoma 5 metų senumo informacija iš anksčiau parengtų aktų, pateikiamos 5 metų senumo nuotraukos, tai sukelia abejonių dėl Vertinimo tarybos akte pateiktos informacijos patikimumo. Tai leidžia daryti išvadą, kad naujas aktas surašomas neapsilankius kultūros paveldo objekte ir nesusipažinus su esama situacija. Tai apsunkina galimybę nustatyti, kurie duomenys buvo tikslinami, todėl reikėtų atlikti Vertinimo tarybų aktų lyginamąją analizę.

►2. Vertinimo tarybos akto formoje yra punktas, kuriame turi būti nurodyti nekilnojamosios kultūros vertybės teritorijoje esantys objektai (jei tokie nustatyti), turintys vertingųjų

savybių požymių. Pasitaiko atvejų, kai Vertinimo tarybų aktuose įvardinti objektai, turintys vertingųjų savybių požymių, nėra nurodyti, tačiau teritorijos ribų plano eksplikacijoje tokie objektai yra pažymėti. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad teritorijos ribų plano Vertinimo taryba netvirtina. Minėtas neapibrėžtumas ateityje gali sukelti rimtas teisines pasekmes tokių objektų savininkams ar valdytojams, taip pat paveldosaugos specialistams, priimančioms sprendimus dėl objektų tvarkymo.

►3. Pasitaiko atvejų, kad objektai, turintys vertingųjų savybių požymių, yra nurodomi ir Vertinimo tarybos akte, ir teritorijos ribų plane, tačiau per daugelį metų, tikslinant kultūros paveldo objekto duomenis, tie patys vertingųjų savybių požymių turintys objektai pakartotinai nurodomi. Toks Vertinimo tarybų neveiklumas, kai daugelį metų neapsisprendžiama dėl objekto kultūrinės vertės, t. y. nenustatoma, ar objektas turi vertingųjų savybių, savininkams ir valdytojams sukelia administracinę naštą ir sudaro kliūtis planuoti tokių objektų tvarkymą ir panaudojimą.

►4. Yra atvejų, kai Vertinimo tarybos aktuose nenurodomi arba nepilnai nurodomi kultūros paveldo objekto kompleksinių dalių adresai. Tai apsunkina objektų paiešką susijusiose registruose.

► Siesikų dvaro sodyba

►5. Yra atvejų, kai Vertinimo tarybos keičia kultūros paveldo objektų teritorijos ribas, neatsižvelgiant į tai, kad šios ribos buvo patvirtintos skelbiant kultūros paveldo objektus valstybės saugomais ar kultūros paminklais. Be to, teritorijos ribų keitimas nėra pagrindžiamas tyrimų duomenimis. Dėl tokios teritorijų ribų keitimo tvarkos gali būti piktnaudžiaujama, t. y. asmens, siekiančio išvengti apribojimų, prašymu teritorija gali būti sumažinta arba, asmens, siekiančio pakenkti kaimynui, prašymu teritorija gali būti padidinta.

►6. Pastebima, kad kultūros paveldo apsaugos srityje ne visada laikomasi teisės aktų hierarchijos ir subordinacijos principų. Remiantis NKPAĮ nekilnojamieji kultūros paveldo objektai pagal paveldosauginį statusą skirstomi į kultūros paminklus, valstybės saugomus, savivaldybės saugomus ir registrinius, tačiau praktikoje šis skirtumas suniveliuojamas, išskyrus atvejus, kai kompensuojami atlikti kultūros paminklų ar paskelbtų valstybės saugomais objektų tvarkymo darbai ar tyrimai. Kaip pavyzdį galima paminėti atvejį, kai dėl planuojamų statybos darbų kultūros paminklo – Plungės dvaro sodybos – teritorijoje tariamasi su vietos bendruomene, t. y. vietiniu lygmeniu, o ne su platesne visuomenės dalimi, t. y. nacionaliniu lygmeniu, nes objektas turi nacionalinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo objekto statusą. Teisės aktų hierarchijos principų nepaisymą patvirtina faktai: kultūros ministras 2005 m. šį kultūros paveldo objektą paskelbė valstybės saugomu, Vyriausybė 2008 m. paskelbė kultūros paminklu, o Vertinimo taryba 2011 m. šiam kultūros paveldo objektui suteikė teisinę apsaugą. Šis procedūrų eiliškumas leidžia daryti išvadą, kad kultūros paveldo objektas, turėdamas valstybės saugomo ir kultūros paminklo statusus, teisinės apsaugos neturėjo, kol Vertinimo taryba šios apsaugos nesuteikė. Kitas pavyzdys, kai Vertinimo taryba savo sprendimu panaikina valstybės saugomo kultūros paveldo objekto kompleksinės dalies teisinę apsaugą, o po metų kultūros ministras panaikina šio objekto valstybės saugomo objekto statusą. Tai parodo, kad sprendimų dėl kultūros paveldo apsaugos pirmumo teisę turi ne kultūros ministras, o Vertinimo taryba.

Apibendrinus neprivatizuotinių dvarų sodybų apsaugos klausimus, galima daryti išvadą, kad net Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ patvirtintuose sąrašuose esančioms dvarų sodyboms iškylą grėsmė nykti, tačiau, jei dvarų sodybos yra įtrauktos į sąrašus, yra didesnė tikimybė, kad reikšmingiausios dvarų sodybos bus neprivatizuotos ir išsaugotos.

2024 m. lapkričio mėn. Vyriausybės kanceliarija siūlė Kultūros ministerijai 2025 m. parengti naują Vyriausybės nutarimo dėl buvusių dvarų paveldo išsaugojimo projektą su dviem priedais: Kultūros paveldo objektų, buvusių dvarų sodybų, kurių vientisumą būtina išsaugoti, sąrašu ir Dvarų paveldo išsaugojimo programa. Tikimasi, kad šis siūlymas bus įgyvendintas.

IŠVAŽIUOJAMASIS POSĖDIS Į DVARŲ SODYBAS ŠIAURĖS IR RYTŲ LIETUVOJE (2022 M.)

2022 m. rugsėjo 8–9 dienomis vyko Paveldo komisijos išvažiuojamasis posėdis, kurio metu buvo apžiūrėtos į KVR įrašytos dvarų sodybos, esančios Šiaurės ir Rytų Lietuvoje – jų apsaugos problemos atskleidžia ne tik šių regionų, bet visos Lietuvos dvarų sodybų ir jų paveldo apsaugos problemas.

Planuojamos apžiūrėti dvarų sodybos buvo parinktos kontrasto principu – restauruotos, atkurtos, įveikintos, apleistos ir nykstančios, taip pat atsižvelgta į dvarų sodybų dydį ir medžiagiškumą. Prieš teikiant pasiūlymus dvarų sodybų apsaugos ir tvarkybos strateginiais klausimais siekta susipažinti su įvairiomis dvarų sodybų apsaugos problemomis. Išvažiuojamojo posėdžio metu buvo apžiūrėtos Staškūniškio (Širvintų r.), Burbiškio (Anykščių r.), Raguvėlės (Anykščių r.), Liberiškio (Panevėžio r.), Beinoravos (Radviliškio r.), Burbiškio (Radviliškio r.), Naudvario (Panevėžio r.), Vadaktėlių (Panevėžio r.), Linkavičių (Panevėžio r.) ir Lapšių (Širvintų r.) dvarų sodybos. Vyko susitikimai su Panevėžio r. ir kitų savivaldybių atstovais, Departamento Panevėžio–Utenos teritorinio skyriaus specialistais ir visuomene, išklaustytos objektų savininkų ir vietos valdžios atstovų nuomonės dėl esamų problemų ir pasiūlymai dėl efektyvesnės dvarų bei kitų paveldo objektų apsaugos.

APŽIŪRĖTŲ DVARO SODYBŲ PAVELDOSAUGINĖ SITUACIJA¹⁵:

*Burbiškio dvaro sodybos fragmentai, u. k. 1319
(Anykščių r. savivaldybė):*

1. Pagrindinė problema – kultūros paveldo apsaugos institucijų ir savininkų komunikacijos stoka: institucijose tvirtinami reikalavimai ir draudimai, kurių pagrįstumu savininkai abejoja.
2. Specialistai skiria per mažai dėmesio savo sprendimų išaiškinimui („negalima, ir viskas“).

► Staškūniškio dvaro sodyba

*Staškūniškio dvaro sodyba, u. k. 700
(Širvintų r. savivaldybė):*

1. Parduodant pastatą nepasinaudota galimybe atkurti teritorijos vientisumą, nesusipažinta su pirkėjo ketinimais, jo galimybėmis atkurti ir restauruoti sodybą.
2. Dėl objekto amžiaus cenzo, retumo, istorinio unikalumo sukuriamos vertės, taip pat medinio pastato dydžio (30 × 15 m) ir blogos būklės valstybė turėtų prisidėti prie tvarkybos darbų.

Raguvėlės dvaro sodyba, u. k. 1353

(Anykščių r. savivaldybė):

1. Susiduriama su paveldo vertybės valdymo problema, kadangi dvaro sodyba priklauso keliems asmenims, kurie nesutaria dėl sprendimų (nesutarimai šeimoje trukdo kurti objekto priežiūros ir įveiklinimo strategiją).
2. Raguvėlės dvaro sodybai dėl dydžio kompleksiskumo, istorinio unikalumo yra keliami ypač aukšti reikalavimai, kurių įgyvendinimas vien privačių asmenų jėgomis yra neįmanomas.

► Raguvėlės dvaro sodyba

Liberišio dvaro sodyba, u. k. 388

(Panevėžio r. savivaldybė):

1. Susiduriama su „išdalintų pajais“ sodybų problema: paveldotvarkos programų neveiknumas.
2. Bendruomenių poreikių ignoravimas.
3. VĮ Turto banko veiksmai (nepriežiūra) perėmus turtą – nepriežiūrimi pastatai nyksta.
4. Gyventojų iškėlimas iš objekto neturint tvarkybos darbų strategijos lemia objektų nykimą.

Beinoravos dvaro sodyba, u. k. 470

(Radviliškio r. savivaldybė):

1. Beinoravos dvaro sodyba, kaip ir Liberiškio, priklauso „išdalintų pajais“ dvarų sodybų tipui. Problemos tokios pat, kaip ir Liberiškyje, išskyrus tai, kad namas yra gyvenamas, naudojamas ir geresnės būklės.
2. Kadangi nuosavybė įvairi, o pastatai ir parkas apleisti, dvaro sodyba nepatraukli investuotojams.

Burbiškio dvaro sodyba, u. k. 472

(Radviliškio r. savivaldybė):

1. Dvaro sodyboje įsteigtas muziejus, kurio veikla paremta finansinio savarankiškumo siekiamybe (muziejus didžiąją dalį lėšų užsidirba iš įvairių veiklų, projektų ir pan.).
2. Būtinios pastovios veiklos tęstinumą užtikrinančios dotacijos (šiuo metu muziejaus darbuotojų darbo užmokesčiui lėšas skiria Radviliškio r. savivaldybė), kurios turėtų būti pastovios ir nepriklausyti nuo subjektyvių veiksmų.

► Burbiškio dvaro sodyba,
Radviliškio r.

Naudvario dvaro sodyba, u. k. 394

(Panevėžio r. savivaldybė):

1. Nediferencijuota paveldo objektų apsauga, todėl objektų priežiūrai keliami pertekliniai instituciniai reikalavimai.
2. Paveldo apsaugos specialistų mokymams ir tobulinimuisi, kad įgytų reikiamų žinių ir ugdytų praktinius gebėjimus, neskiriama pakankamai dėmesio.

Linkavičių dvaro sodyba, u. k. 389

(Panevėžio r. savivaldybė):

per metus, kai buvo neprižiūrimos Vadaktėlių ir Linkavičių dvarų sodybos, jose sunyko objektų vertingosios savybės. Daug metų trukęs paveldosaugos institucijų ir savivaldybių abejingumas, leidęs savininkams nesilaikyti reikalavimo sutvarkyti dvarą, parodo paveldosaugos ir savivaldybės institucijose dirbusių specialistų nekompetenciją, požiūrį į medinį dvarų sodybų paveldą kaip nevertą dėmesio, menkavertį.

► Linkavičių dvaro sodyba

► Lapšių dvaro sodyba

Lapšių dvaro sodyba, u. k. 690

(Širvintų r. savivaldybė):

dvaro sodyboje nuolat gyvena savininkės šeima, tvyro autentiška dvaro sodybos, kaip gyvenamojo būsto, atmosfera. Tai – puikus pavyzdys norintiems įsikurti dvarų sodybose ir dvaro rūmus naudoti pagal pirminę jų paskirtį.

Vadaktėlių dvaro sodybos fragmentai, u. k. 409

(Panevėžio r. savivaldybė):

namas yra XIX a. vid. pastatas, beveik negyvenamas (namo dalyje likęs socialinis būstas), blogos būklės. Buvusioje mūrinėje oficinoje gyvena kelios šeimos. Ponų namas priklauso Panevėžio r. savivaldybei, oficina privatizuota (iš keturių įrengtų butų tik vienas priklauso savivaldybei).

Po išvažiuojamojo posėdžio galima teigti, kad tik susipažinus su dvarų sodybų apsaugos situacija *in situ*, pasikalbėjus su dvarų sodybų valdytojais, vietos valdžios institucijų atstovais, bendruomenėmis, kultūros paveldo apsaugos specialistais, galima daryti išvadas dėl paveldo apsaugos problemų. Vien teisinės ir dokumentų analizės nepakanka.

► Paveldo komisijos išvažiuojamasis posėdis Liubavo dvaro sodyboje

PAVELDO KOMISIJOS 2022 M. GRUODŽIO 16 D. SPRENDIMAS NR. S-6(6.2.-252) „DĖL DVARŲ SODYBŲ APSAUGOS“

Paveldo komisija išanalizavusi dvarų sodybų apsaugos realijas ir teisės aktus, paveldosaugos institucijų teikiamus būklės kaitos ir tvarkybos procesų duomenis, apsaugą kuruojančių ir paveldotvarką vykdančių institucijų darbuotojų, dvarų sodybų savininkų, savivaldos ir bendruomenių, akademinės visuomenės atstovų ir tyrėjų aptarimuose bei diskusijose išsakytas įžvalgas, išskyrė šias problemines dvarų sodybų apsaugos sritis¹⁶:

1. Įrašytų į KVR dvarų sodybų vertės ir jų būklės santykio problema

Dvarų sodybų apsauga, atsižvelgiant į dvarų sodybų vertę, vis dar siejama su Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ patvirtintais sąrašais, kurie atspindi sąrašų sudarymo metu pagal turėtą informaciją suformuotą dvarų sodybų vertybinį suskirstymą. Šiandien ji pakitusi, nes dalies sodybų pastatai ar kiti komponentai dėl nepriežiūros nuvertėjo, kitų dvarų sodybų, dėl tvarkomųjų darbų, naujai atrastos istorinės medžiagos ir artefaktų, kultūrinė vertė pakilo. Geriausiai prižiūrimi yra valstybei ar savivaldybei priklausantys, sutvarkyti ir įveiklinti profesionalios architektūros sodybiniai ansambliai. Daugumos medinės architektūros statinių ir dvarų sodybų ūkinių-gamybinių dalių būklė bloga ar labai bloga. Šis paveldas artėja prie kritinės išnykimo ribos.

► Burbiškio dvaro sodyba,
Radviliškio r.

Visuose dvarų sodybų paveldo apsaugai skirtuose dokumentuose kalbama apie nuolat blogėjančią dvarų sodybų būklę, tačiau į KVR įrašytų dvarų sodybų ir dvarviečių skaičius nuo XX a. paskutinio dešimtmečio beveik nesikeitė, o teisinės apsaugos statusas buvo panaikintas nedidelei dvarų sodybų daliai¹⁷. Tai rodo intensyvėjantį dvarų sodybų nykimą. Visiškai panaikinti dvarų sodybų apsaugą arba joms suteikti žemesnį apsaugos statusą galbūt atsisakoma dėl Vertinimo tarybų darbui reikalingų duomenų ir išsamaus susipažinimo su situacija stokos.

2. Sisteminių mokslinių tyrimų, kaip būtinos dvarų sodybų įvertinimo priemonės, problema

Paveldo apsaugą reglamentuojantys teisės aktai įtvirtina atskirų objektų taikomųjų tyrimų svarbą ir finansavimą. Beveik du dešimtmečius sisteminiai moksliniai dvarų sodybų nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimai nevykdomi. Kai nėra atliekami sisteminiai moksliniai tyrimai, kuriais remiantis yra formuojamas požiūris į dvarų sodybų apsaugą, sunku nustatyti ne tik atskiro objekto vertės lygmenį, bet ir suskirstyti paveldą pagal jo vertę, išskirti prioritetines dvarų sodybų apsaugos kryptis. Valstybei neskiriant dėmesio ilgalaikėms

► Aštriosios Kirsnos
dvaro sodyba

tyrimų programoms neugdomi specialistai, kurie vykdytų tęstinius visos Lietuvos dvarų sodybų nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimus, gerai pažintų objektus ir gebėtų išsamiai įvertinti.

3. Vertybinio suskirstymo ir juo paremtos diferencijuotos apsaugos, kaip prevencinės paveldo išlikimo priemonės, būtinybė

Kai nėra tikrovę atitinkančio vertybinio suskirstymo, valstybinė dvarų sodybų apsaugos politika dažnai remiasi atsitiktinėmis iniciatyvomis. Nediferencijuota tvarka, kai tvarkybos ir priežiūros reikalavimai vienodi visoms dvarų sodyboms, nepriklausomai nuo jų vertės, dydžio ar pobūdžio, kelia išnykimo grėsmę mažiau sudėtingiems objektams – ypač jautri nepriežiūrai medinio paveldo apsauga, kurio tvarkyba visada rėmėsi tradicine amatininkyste, o medinis paveldas sudaro didelę dalį KVR registruotų objektų. Dėl perdėto biurokratizmo ir smulkmeniшко teisinio reglamentavimo neįmanoma greitai pašalinti net mažiausių būklės pažeidimų. Kol tvarkomos biurokratinės procedūros ir joms eikvojamos lėšos, paveldas nyksta. Tai viena pagrindinių priežasčių, kuri lemia blogėjančią bendrą dvarų sodybų būklę ir KVR nuvertėjimą.

► Kazokinės dvaro sodyba

4. Informacijos kaupimo, išsaugojimo ir archyvavimo svarbos nuvertinimo problema

Dėl nepriežiūros ar įvairių nelaimių metu, kai prarandami materialūs objektai ir turima informacija, mažėja dvarų sodybos tikroji vertė ir suvokimas apie visą dvarų paveldą. Pagrindinė priemonė išsaugoti informaciją, kuri padėtų pažinti dvarų kultūrą, yra detali inventORIZACIJA, duomenų apie objektą kaupimas, archyvavimas, saugojimas ir viešinimas. Remiantis 2021–2022 m. Paveldo komisijos atliktos kultūros paveldo tyrimų dokumentavimo analizės¹⁸ duomenimis, inventORIZACIJA yra viena pagrindinių viso kultūros paveldo apsaugos sistemos dalių, kurią reikia tobulinti.

► Staškūniškio dvaro sodyba

5. Dvarų sodybų paveldo sklaidai svarbių projektų tęstinumo problema

XXI a. pirmaisiais dešimtmečiais Departamento iniciatyva buvo vykdomi svarbūs dvarų sodybų tyrimų sklaidos projektai – Lietuvos dvarų duomenų bazės (2003–2005 m.) ir tęstinio Lietuvos dvarų sodybų atlaso (2010–2014) darbai. 2005 m. dėl dvarų sodybų paveldo sklaidos buvo sukurta „Lietuvos dvarų duomenų bazė“, kuri suteikė galimybę atlikti sisteminę duomenų analizę pagal pastato funkcinį tipą, amžių, medžiagiškumą. Sparčiai nykstant dvarų sodyboms, duomenų bazė tapo svarbiu šaltiniu, kuriame yra informacija apie XXI a. pradžios dvarų sodybų būklę. Duomenų bazė buvo vertinama specialistų, akademinės bendruomenės, valdytojų, turizmo atstovų ir visuomenės. Tam tikra duomenų bazės informacija paskelbta KVR, tačiau pati duomenų bazė neišliko. Lietuvos dvarų sodybų atlasas buvo sumanytas kaip tęstinis leidinys, skirtas atskirų Lietuvos rajonų dvarų sodybų istorinių, ikonografinių, kartografinių, lauko ir kt. tyrimų paieškai, fiksavimui ir jų pagrindu atliktos analizės rezultatų paskelbimui. Tyrimus vykdė Vilniaus dailės akademija bendradarbiaudama su Departamentu. Darbas buvo finansuojamas projektinėmis Lietuvos mokslo tarybos lėšomis. Dėl finansavimo ir organizacinių problemų, išleidus tik du tomus⁹, šis darbas buvo sustabdytas.

6. Dvarų sodybų kompleksų vientisumo problema: apsaugos, tvarkybos ir įveiklinimo nestabilumas (netikrumas), kai sodyba priklauso keliems savininkams

Nesutarimai tarp savininkų atsispindi kuriant objekto priežiūros ir įveiklinimo strategiją, todėl dvarų sodybų kompleksų vientisumo siekiamybė akcentuojama beveik visuose su dvarų sodybų apsauga susijusiuose dokumentuose²⁰, institucijų darbuotojų, dvarų sodybas įsigijusių savininkų pasisakymuose. Problema ypač aktuali „išdalintose pajais“ sodybose, kurios dėl mišrios nuosavybės ir dažniausiai labai apleistų pastatų nepatrauklios nekilnojamojo turto rinkoje, o norint jas sutvarkyti beveik neįmanoma pritaikyti šiandien veikiančių

paveldotvarkos programų. Nors visuose nuosavybės teisių atstatymo, privatizavimo ir žemės reformos etapuose dvarų sodybos įvardijamos kaip istoriškai susiformavę kompleksai, kurių vientisumas sudaro kultūrinę jų vertę, tačiau Žemės reformos įstatymo 13 str. 1 dalies 4 punkte nustatyta išimtis, kad paveldo objektų neprivatizuojamose dvarų sodybų teritorijose esantys žemės sklypai prie privačių gyvenamųjų namų ir kitų namų valdos statinių gali būti privatizuojami. Iki dabar nėra aiškiai reglamentuota, kaip būtų galima išsaugoti vientisumą, vykdant nekilnojamojo turto sandorius.

7. Dvarų sodybų apsaugai nepalanki pardavimo ir nuomos tvarka bei teisinis reglamentavimas

Paskutiniaisiais metais dažnėja atvejų, kai neprižiūrimos ar sutvarkytos, bet „nereikalingos“ (pvz., Biržuvėnų dvaro sodyba, Telšių r.) dvarų sodybos privatizuojamos ar išnuomojamos ne siekiant jas išsaugoti, o norint išvengti apsaugos, tvarkybos ir įveiklinimo problemų. Parduodant ar nuomojant dvarų sodybas būsimieji savininkai ir valdytojai nepateikia tvarkymo darbų ir įveiklinimo strategijos, neprisiima įsipareigojimų. Dvarų sodybos parduodamos ir išnuomojamos nežinant pirkėjo ketinimų, finansinių galimybių, valdymo patirties, t. y. gebėjimo sutvarkyti, atkurti ir įveiklinti objektą. Pardavimo metu neatsižvelgiama į vietos bendruomenių interesus. Didelė problema, kai dvarų sodybas ar jų dalis valdyti perėmęs VĮ Turto bankas neatsako už kultūros paveldo objekto būklės blogėjimą.

► Žeimių dvaro sodyba

8. Kultūros paveldo institucijų specialistų kompetencijų ir profesionalaus parengimo stoka

Paveldo apsaugos srityje dirbantys institucijų specialistai privalo laikytis biurokratinių formalumų, tačiau jų profesiniam tobulinimui, žinių įgijimui, ypač praktinių gebėjimų ugdymui, valstybė ir savivaldybės neskiria reikiamo dėmesio. Tarp institucijų nėra bendradarbiavimo, o kultūros paveldo apsaugą reglamentuojantys teisės aktai yra painūs, todėl specialistai dažnai skirtingai interpretuoja sąvokas ir nuostatas. Dėl išvardintų priežasčių kultūros paveldo apsaugos institucijų atstovai ir kultūros paveldo objektų savininkai nesusikalba.

Nekilnojamasis kultūros paveldas yra plati sritis, reikalaujanti menotyrinių, istorinių ir teisinių žinių, taip pat specialių įgūdžių, medžiagiškumo ir konstrukcijų atsparumo sampratos, technologijų ir amatininkystės išmanymo, projektų dokumentų rengimo suvokimo. Aukštųjų mokyklų paveldosaugos programos ir specialistų kompetencijos tobulinimo programos viso to nesuteikia arba suteikia nepakankamai.

9. Dvarų sodybų valdytojų ir savininkų tvarkybai bei priežiūrai skirtų mokymų ir konsultacijų trūkumas

Lietuvoje dėl nepalankių istorinių aplinkybių neišliko visuomenės grupės, kurioms dvarų paveldas yra prigimtinės kultūros dalis. Norint atkurti vietos dvasią, yra būtinos istorinės, kultūrinės ir praktinės žinios. Dėl riboto specialistų, galinčių

► Vidiškių dvaro sodyba

► Raudondvario
dvaro sodyba

teikti mokymus ir konsultacijas, skaičiaus mokymų ir konsultacijų organizavimas yra problematiškas, ypač kai reikia individualių specializuotų tvarkybos ir priežiūros patarimų kultūros paveldo objektuose. Dvarų sodybų savininkai pasigenda aiškiai objekto vertę apibrėžiančio dokumento, o esant poreikiui, ir jo išaiškinimo *in situ*.

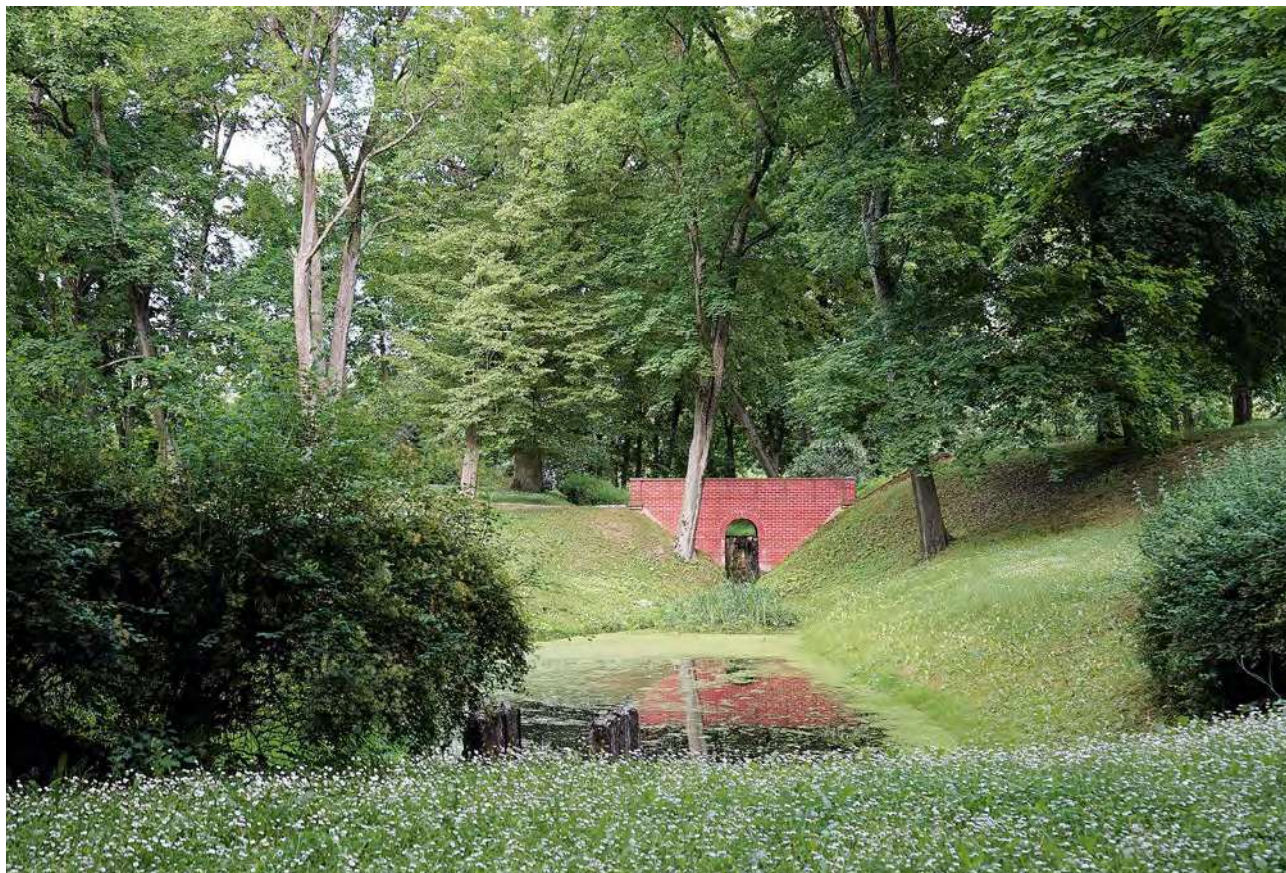
10. Finansinių dotacijų, lengvatų ir skatinimo problema

Kultūros paveldo objektų tvarkybai ir priežiūrai reikalingos didelės lėšos, kurios atsiperka gana sunkiai ir per ilgą laiką. Privačiam sektoriui valstybės ir/ar savivaldybės teikiamos mokestinės lengvatos, kompensacijos, kita finansinė parama skatina įsigyti ir prižiūrėti dvarų sodybas. Valstybei ar savivaldybei priklausančių sutvarkytų ir gerai veikiančių dvarų sodybų veikla dažniausiai paremta finansinio savarankiškumo siekiamybe (didelė dalis lėšų gaunamos iš įvairių renginių, mokymų, projektų ir pan.), tačiau valstybės ir savivaldybių dotacijos būtinos, nes jos užtikrina priežiūros pastovumą ir įveiklinimo tęstinumą bei neleidžia valstybei ar savivaldybei atitolti nuo paveldo problemų. Kol kas nėra įteisinto dotacijų skyrimo mechanizmo. Šiuo metu dotacijos skyrimo tvarka ir dotacijos dydis neretai priklauso nuo subjektyvių faktorių (pvz., politinių savivaldybių tarybų sprendimų).

11. Išskirtinės kultūrinės vertės ar išnykimo paribyje esančių objektų problema

Ypatingas dėmesys ir visa įmanoma pagalba turėtų būti skiriama apleistoms ir apsaugos bei įveiklinimo požiūriu problematiškoms išskirtinės vertės profesionalios architektūros dvarų sodyboms, kurioms dėl jų dydžio, kompleksiško, istorinio unikalumo, menotyrinės vertės, amžiaus cenzo yra keliami ypač aukšti paveldosauginiai reikalavimai. Dėmesio reikalauja ir ūkinių gamybinių kiemų statinių ir inžinerinių įrenginių paveldas, mediniai, moliniai ar paprastų formų akmenų mūro etninės, tradicinei (*vernacule*) architektūrai priskiriami statiniai ir jų aplinka. Medinės dvarų sodybos dėl unikalumo ir savitumo yra viena vertingiausių Lietuvos kultūros paveldo dalių, tačiau dėl bendrų dvarų paveldo ir savitų mediniam paveldui būdingų priežasčių, blogiausiai išlikusi. 2005 m. Departamentas patvirtino „Ilgalaikę medinių dvarų paveldo objektų tvarkymo darbų programą“²¹, kurioje

► Aštriosios Kirsnos
dvaro sodyba

► Siesikų dvaro sodyba

buvo nurodytos medinio paveldo būklę lemiančios priežastys, apsaugos metodai (saugojimas *in situ*, arba perkeliančios) ir priemonės, tačiau programa neįgyvendinta. Ūkinių gamybi-
nių kiemų statinių ir inžinerinių įrenginių (nepriklausomai
nuo dvarų sodybų dydžio) nykimą lemia bloga pastatų būklė
ir negalėjimas kultūros paveldo objektų pritaikyti dabarties
funkcijoms. Funkcinių tipų išlikimo ir vertės požiūriu objek-
tai netyrinėti, vertybinio suskirstymo nėra, o apsaugos kryp-
tys neidentifikuotos.

12. Dvarų sodybų privatizavimo / neprivatizavimo koncepcijos keitimo būtinybė

Dvarų sodybų privatizavimo / neprivatizavimo koncepcija paremta Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ patvirtintomis Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų ir Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašų nuostatomis. Kontraversiškas į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašus įrašyto Apytalaukio dvaro sodybos privatizavimo / neprivatizavimo atvejis atskleidė, kad būtina peržiūrėti koncepciją. Paveldo komisija 2021 m. vasario 2 d. raštu Nr. V11-21 „Dėl neprivatizuotinių dvarų sąrašo pakeitimo“²² siūlė Kultūros ministerijai peržiūrėti privatizavimo / neprivatizavimo koncepciją, įvertinant į sąrašus įrašytus objektus ir suskirstyti juos į neprivatizuotinus ir privatizuotinus su specialiomis sąlygomis. Į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą įrašytos dvarų sodybos, išskyrus keletą išimčių, didelėmis valstybės ir įvairių tarptautinių fondų lėšomis, Lietuvos specialistų ir restauratorių pastangomis per tris Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečius buvo sutvarkytos ir įveiklintos – jos tapo dvarų kultūros paveldą reprezentuojančiu Lietuvos valstybės turtu. Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašo kai kurie objektai po tvarkybos darbų pagal savo vertę, skirtas lėšas ir įveiklinimo lygmenį (pvz., Renavo dvaro sodyba, Mažeikių r.), susilygino su pirmojo sąrašo objektais, o kai kurie atsidūrė ant išnykimo ribos. Netolygus vertybinis lygmuo parodė, kad Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašą ir koncepciją būtina peržiūrėti.

Šiame sprendime nurodyta dvarų sodybų paveldo apsaugos situacija ir problemos turi būti sprendžiamos. Siūlymai, kaip gerinti apsaugos situaciją, pateikti šio tyrimo 8 skyriuje „Paveldo komisijos pasiūlymai ir rekomendacijos“.

VERKIŲ DVARO SODYBOS APSAUGOS PROBLEMOS 2023–2024 M.

2023 m. birželio 28 d. Verkių dvaro sodybos Rytų oficinoje įvyko jungtinis Paveldo komisijos ir Seimo Kultūros komiteto posėdis. Jame dalyvavo Lietuvos Respublikos Prezidentūros (toliau – Prezidentūros), Vyriausybės, Kultūros ministerijos, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (toliau – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija), Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Finansų ministerija), Departamento, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus, Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Gamtos tyrimų centro (toliau – Gamtos tyrimų centras), VĮ Turto banko, Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkcijos, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos ir Lietuvos dailės istorikų draugijos atstovai – iš viso daugiau nei 40 dalyvių.

► Jungtinis Paveldo komisijos
ir Seimo Kultūros komiteto
posėdis Verkių dvaro sodyboje

2023 m. gegužės 9 d. į Paveldo komisiją kreipėsi Gamtos tyrimų centras, prašydamas padėti išspręsti susidariusią situaciją, kuri yra tipinis dvarų sodybų problematiką Lietuvoje atskleidžiantis pavyzdys. Institucija, kuri kreipėsi, vykdo gamtos mokslų srities mokslinius tyrimus ir patikėjimo teise valdo pagrindinius Verkių dvaro sodybos pastatus. Gamtos tyrimų centras naudoja tik keliais komplekso pastatais, o likusius perdavė naudoti Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui ir Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkcijai. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus naudoja patalpomis kaip meno kūrinių saugyklą. Kiti dvaro sodybos teritorijoje esantys pastatai yra privatizuoti 1991–1992 m. ir priklauso privatiems asmenims. Yra ir bešeimininkių statinių. Dar vienas objektas, vandenų malūnas, kuris priklauso VĮ Turto bankui, yra išnuomotas privačiai įmonei.

2021 m. lapkričio 18 d. Finansų ministerijoje vykusio pasitarimo metu buvo prašoma įstaigų, kurios naudojosi Verkių dvaro sodybos pastatais, pradėti rengti ir tarpusavyje derinti dvaro sodybos pritaikymo visuomenės poreikiams ar kitokio įveiklinimo koncepciją. Ši užduotis, finansavimo ir kompetencijos trūkumas, paskatino mokslo instituciją kreiptis į Paveldo komisiją. 2023 m. gegužės 31 d. Verkių dvaro sodyboje lankėsi Paveldo komisijos atstovai, aptarė susiklosčiusią situaciją ir apžiūrėjo vertingiausias dvaro sodybos komplekso pastatus. Paveldo komisija papildomai atliko Verkių dvaro sodybos atvejo analizę, atsižvelgdama į bendras dvarų sodybų apsaugos problemas, susipažino su paveldosauginiais Verkių dvaro sodybos apsaugos reikalavimais, teisinės priklausomybės dokumentais, Gamtos tyrimo centro parengtu Verkių dvaro sodybos komplekso įveiklinimo koncepcijos projektu.

Atvejo analizės duomenys²³

VERKIŲ DVARO SODYBA: FAKTINĖS APLINKYBĖS

Verkių dvaro sodyba (u. k. 756) yra nacionalinio reikšmingumo lygmens kompleksas, paskelbtas kultūros paminklu. Šį kompleksą sudaro 33 objektai – Verkių dvaro sodybos statiniai ir parkas. 30 kompleksinių dalių turi kultūros paminklo statusą, o 3 kompleksinės dalys yra registrinės, 2012 m. gruodžio 4 d. Vertinimo tarybos aktu Nr. KPD-RM-1858 įrašytos į KVR. Verkių dvaro sodyba yra šiaurinėje Vilniaus m. savivaldybės teritorijos dalyje. Jos plotas – 1689872.00 kv. m.

Didelė dalis Verkių dvaro sodybos statinių įrašyti į KVR, o patys statiniai įtraukti į 1992 m. balandžio 7 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybes teises, vykdančią privatizavimą ir žemės reformą“ patvirtintą Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą.

► Verkių dvaro sodyba

Verkių dvaro sodybos vertingosios savybės paskutinį kartą patikslintos 2021 m. vasario 23 d. Departamento pirmosios Vertinimo tarybos aktu Nr. KPD-RM-1858/4²⁴.

Nuo 1962 m. Verkių dvaro sodybos kai kurie pastatai priklausė mokslo institucijoms (Biologijos, Zoologijos ir parazitologijos, Botanikos institutams), o nuo 2008 m. iki dabar – valstybės patikėjimo teise Gamtos tyrimų centrui. Nemaža dalis Verkių dvaro sodybos pastatų yra privatizuoti (pirma oranžerija, antra oranžerija, vila, kumetynas, karvidė, arklininko namas, pastatas, urėdo namas, malūnininko namas, administracinis pastatas, tarnautojų namas, stalių namas, paštas, Verkių dvaro sodybos namas, ūkinis pastatas), nedidelė dalis – bešeimininkis turtas (tvoros fragmentai ir vartai, altanos liekanos, fontanas, apšvietimo stulpas, kalvės pastatas). Parkas yra valstybinėje žemėje, Lietuvos Respublikos nuosavybė.

Verkių dvaro sodybos valdytojų iniciatyva, gavus finansavimą, per paskutinius dešimtmečius pakeisti visų pagrindinių pastatų stogai, sutvarkyti Rytų ir Vakarų oficinų bei Paviljono pastatų fasadai, atkurtas dujinis parko apšvietimas, pastatams apšildyti įrengta dujinė katilinė, sutvarkyta vandens kėlimo stotis.

Privačių investuotojų lėšomis atkurtas vandens malūnas (po gaisro), kuriame veikia restoranas „Vandens malūnas“, ir sutvarkytas Rytų ofisinis cokolinis aukštas, kuriame veikia restoranas „Verkių“. Maitinimo paslaugų veikla vykdoma pagal nuomos sutartis.

Nuo 1999 m. Paviljono pastatą pagal panaudos sutartį valdo ir nuostatuose nurodytą veiklą vykdo Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkcija, pastate dirba direkcijos administracija ir yra lankytojų centras. Gavus Europos Sąjungos finansavimą, 2022 m. kovo 31 d. baigtas Paviljono pastato pirmo aukšto ir rūsio paprastas remontas bei įrengtas Lankytojų centras su ekspozicija, pradėtas tvarkyti įėjimas į pastatą (I etapas), pasirengta II etapui. Taip pat parengta pastato kupolo restauravimo programa ir gautas finansavimas darbams 2025 m., parengtas Verkių dvaro sodybos parko takų, inžinerinių statinių (žibintų, fontano, vartų) tvarkybos ir paprastojo remonto projektas ir gautas statybą leidžiantis dokumentas. Kluonas pagal panaudos sutartį taip pat perduotas valdyti Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkcijai.

Gamtos tyrimų centras mokslo reikmėms naudoja tik vieną pastatą – Vakarų oficiną, kurioje įsikūręs ir veikia Biologinės įvairovės kompetencijų centras. Kiti statiniai yra naudojami ūkinėms reikmėms arba visai nenaudojami (rūmų rūšiai, užvažiuojamieji namai, vandens bokštas, sargo namas). Gamtos tyrimų centras parengė ir pateikė finansavimo paraiškas dėl Rytų ofisinio ir Vandens bokšto tvarkybos darbų projektų. Taip pat parengta

► Verkių dvaro sodyba

ir pateikta paraiška AB „Vilniaus vandenys“ dėl Verkių dvaro sodybos statinių prijungimo prie centralizuotų Vilniaus miesto vandentiekio ir kanalizacijos tinklų.

2022 m. liepos 15 d. Gamtos tyrimų centras ir Lietuvos nacionalinis dailės muziejus pasirašė terminuotą, 5 metų panaudos sutartį panaudos gavėjo nuostatuose nurodytai veiklai vykdyti (išskyrus ūkinę-komercinę veiklą). Numatyta vykdyti muziejinę (saugyklų, ekspozicijų ir parodų rengimo reikmių, edukacinės veiklos ir muziejinės infrastruktūros saugojimo) veiklą. Rytų oficinoje planuojama įkurti dvarų interjerų ekspoziciją, o užvažiuojamuosiuose namuose – liaudies meno dirbinių ekspoziciją ir eksponatų saugyklas. Reikia atkreipti dėmesį, kad 1976–1990 m. Rytų oficinoje veikė Lietuvos dailės muziejaus rūmų interjerų ekspozicija.

Gamtos tyrimų centras 2023 m. gegužės 9 d. raštu Nr. SR-180 kreipėsi į Vilniaus miesto merą Valdą Benkunską²⁵, teigdamas, kad:

Būdamas išskirtinai vertingas istoriniu, kraštovaizdiniu ir dendrologiniu požiūriais, parkas yra apleistas, neravimi gėlynai, lankytojams grėsmę kelia avarinės būklės medžiai. Nors Verkių dvaro architektūrinio draustinio ir rekreacinės zonos Verkių seniūnijos detalizajame plane, patvirtintame 2018 m. liepos 25 d. Vilniaus miesto tarybos sprendimu Nr. I-1660, sklypas suprojektuotas, tačiau iki šiol jis nesuformuotas ir niekam nepriskirtas valdyti bei prižiūrėti. Istorinio parko priežiūra apsiriboja tik 2–3 kartų nušienavimu per visą vasaros sezoną.

Vilniaus m. savivaldybės meras Valdas Benkunskas atsakė, kad:

Savivaldybė ir toliau tvarkytų ir prižiūrėtų Verkių dvaro sodybos teritoriją, jei formuojamo Verkių dvaro sodybos sklypo dalis, kurioje yra parkas, būtų priskirta jai valdyti.

TERITORIJŲ PLANAVIMO DOKUMENTAI

Verkių dvaro sodybos teritorija patenka į teritorijos dalį, kuri yra reguliuojama atsižvelgiant į Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrąjį planą (iki 2030 m.). Verkių dvaro sodybos teritorijoje veikla vykdoma remiantis Verkių regioninio parko tvarkymo planu, patvirtintu 2009 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro (toliau – aplinkos ministras) įsakymu Nr. D1-342 „Dėl Verkių regioninio parko tvarkymo plano patvirtinimo“²⁶ ir Verkių dvaro architektūrinio draustinio ir rekreacinės zonos Verkių seniūnijoje detalioju planu, patvirtintu 2018 m. liepos 25 d. Vilniaus m. savivaldybės tarybos sprendimu Nr. I-1660 „Dėl Verkių architektūrinio

draustinio ir rekreacinės zonos detaliojo plano tvirtinimo“²⁷. Detaliajame plane patikslintos Verkių architektūros ansamblio – Verkių dvaro sodybos teritorijos ribos, nustatyti tvarkymo režimai, koreguotos Verkių dvaro teritorijoje esamų sklypų ribos. Verkių dvaro sodybai individualus apsaugos reglamentas ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentas (tvarkymo planas) neparengti.

VERKIŲ DVARO SODYBOS VIENTISUMO IŠSAUGOJIMAS

1992 m. balandžio 7 d. Vyriausybės nutarime Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybes teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ nurodoma:

Visuose nuosavybės teisių atstatymo, privatizavimo ir žemės reformos etapuose buvusių dvarų sodybos laikomos kaip istoriškai susiformavę kompleksai, kurių vientisumas sudaro jų kultūrinę vertę.

Dėl šios priežasties, minėtame Vyriausybės nutarime suformuoti sąrašai, kuriuose, pagal savo išliekamąją kultūrinę vertę, atitinkamos dvarų sodybos buvo priskirtos neprivatizuojamiems objektams, neprivatizuojamoms tik dvarų sodybų teritorijoms ir privatizuojamiems. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad šiuo nutarimu Verkių dvaro sodyba buvo įrašyta į Neprivatizuotinių buvusių dvarų teritorijų sąrašą. Vėliau, t. y. 1994 m. birželio 13 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 462 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. 256 dalinio pakeitimo“²⁸ Verkių dvaro sodyba buvo įrašyta į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą. Neaišku, dėl kokių priežasčių išskirtinės kultūrinės vertės Verkių dvaro sodyba pirmiausia buvo įrašyta tik į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašą ir tik praėjus 2 metams buvo uždrausta privatizuoti išlikusias, neprivatizuotas Verkių dvaro kompleksines dalis. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad Vyriausybės 1994 m. birželio 13 d. nutarime Nr. 462 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. 256 dalinio pakeitimo“ į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą įrašyta 17 objektų, iš kurių 6 objektai (ūkinis pastatas, arklidės, kalvė (garažas), tvartas, trys senieji malūno tvenkiniai, žuvivaisos tvenkiniai) neturi nekilnojamosios kultūros vertybės statuso, t. y. šie objektai nebuvo įrašyti į KVR, nepripažinti valstybės saugomais, jiems nesuteiktas kultūros paminklo statusas ir Vertinimo tarybai tikslinant Verkių dvaro sodybos vertingąsias savybes, jie nebuvo pripažinti kultūros paveldo objekto kompleksinėmis dalimis, jiems nesuteikta teisinė apsauga. Neaišku, dėl kokių priežasčių į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą nebuvo įtraukti objektai, kurie iki

► Verkių dvaro sodyba

minėto Vyriausybės nutarimo patvirtinimo nebuvo privatizuoti. Pavyzdžiui, Vyriausybės 2008 m. nutarime Nr. 155 „Dėl kultūros paveldo objektų paskelbimo kultūros paminklais“²⁹, kuriuo Verkių dvaro sodyba paskelbta kultūros paminklu, nurodyta, kad oranžerija (u. k. 24999, senas kodas G23oK7) yra neregistruota, tai reiškia, kad Nekilnojamojo turto registre neregistruotas objektas negali būti privatizavimo, pardavimo objektu. Vertinimo tarybos 2012 m. gruodžio 4 d. akte Nr. KPD-RM-1858 nurodytas oranžerijos adresas: Žaliųjų Ežerų g. 51, Vilnius, o kituose šaltiniuose nurodyta, kad oranžerija nuosavybės teise priklauso privatiems asmenims. Galima daryti išvadą, kad Verkių dvaro sodybos kompleksinė dalis – oranžerija – buvo privatizuota 2008–2012 m.

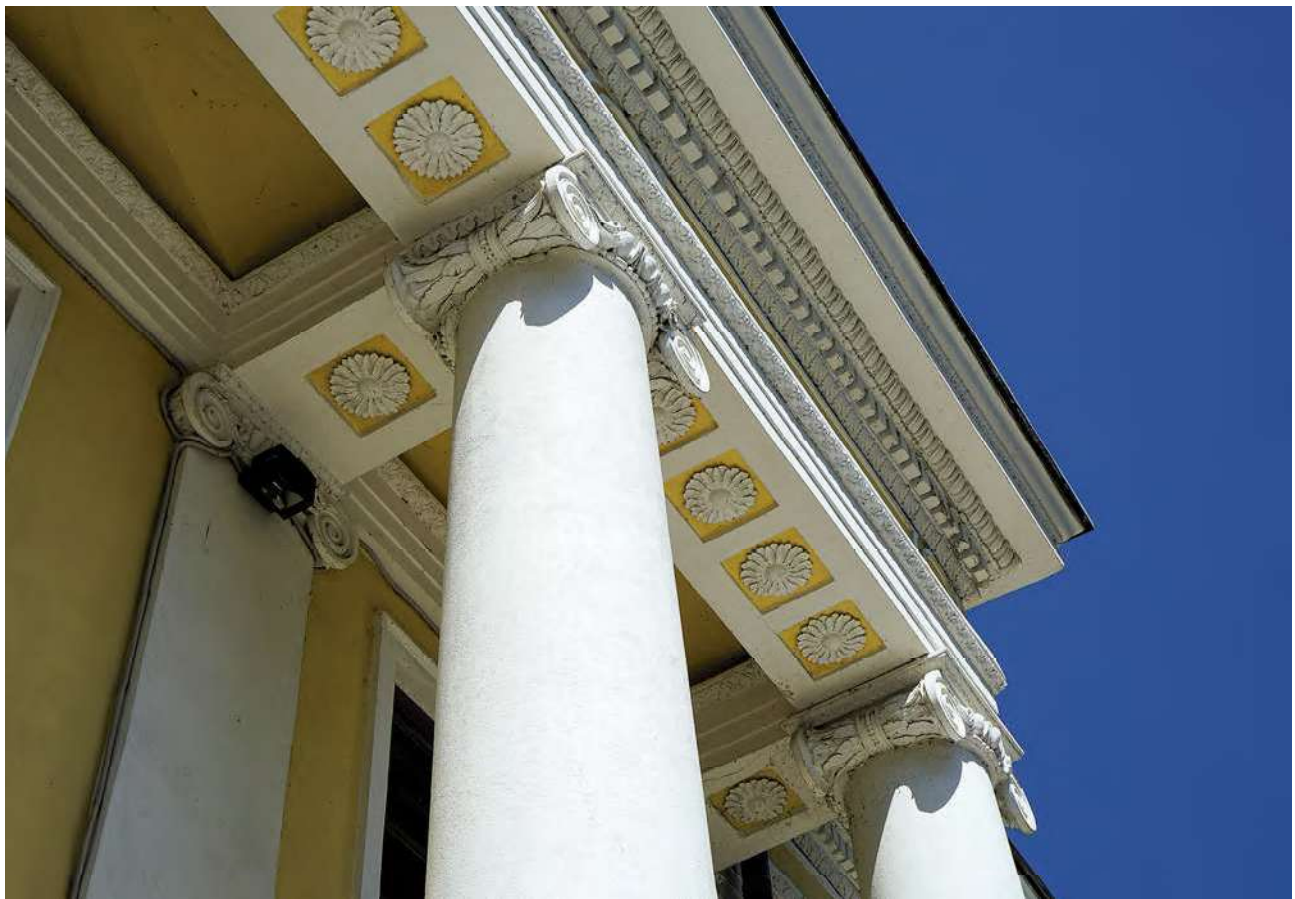
Igyvendinant Verkių dvaro sodybos vientisumo išsaugojimo principą, susidarė tokia situacija: iš 33 dvaro sodybos kompleksinių dalių 13 objektų nuosavybės teise priklauso valstybei (11 pastatų patikėjimo teise valdo Gamtos tyrimų centras, 1 pastatą VĮ Turto bankas, valstybei priklauso parkas), 15 pastatų priklauso privatiems asmenims ir 5 objektai yra bešeimininkiai. Apie 4 objektus, Vyriausybės 1994 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. 462 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. 256 dalinio pakeitimo“ įtrauktus į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą, duomenų nėra. Būtina paminėti, kad Vertinimo tarybos akto priede – Verkių dvaro sodybos teritorijos ribų plane – pažymėti kiti 68 objektai, iš kurių: 14 namų ir 1 namo pamatai, 34 ūkiniai pastatai (garažai, katilinės, rūšiai ir pan.), 16 inžinerinių statinių, 3 elektros pastotės. Kam priklauso paminėti objektai, išskyrus elektros pastotes, duomenų nėra.

VERKIŲ DVARO SODYBOS VALDYMAS

Dauguma Verkių dvaro sodybos kompleksinių dalių nuosavybės teise priklauso valstybei ir privatiems asmenims. Dėl šios priežasties dvaro sodybos valdymas ir naudojimas yra problematiški. Nepaisant išskirtinės Verkių dvaro sodybos kultūrinės vertės, šis kultūros paminklas nėra panaudojamas taip, kaip galėtų būti panaudotas visuomenės kultūriniais, socialiniams poreikiams tenkinti. Jau minėta, kad 11 valstybei nuosavybės teise priklausančių Verkių dvaro sodybos pastatų patikėjimo teise valdo Gamtos tyrimų centras, kurio veiklos sritis pagal patvirtintus įstatus yra: biomedicininiai ir fizinių mokslo sričių moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra bei gamtos mokslų ir inžinerijos moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla ir su ja susijusi mokslinė, techninė, profesinė ir kita veikla.

Gamtos tyrimų centro veikla nėra susijusi su Verkių dvaro sodybos valdymu, naudojimu ir pritaikymu visuomenės poreikiams. Gamtos tyrimų centras patikėjimo teise valdo dalį Verkių dvaro sodybos pastatų, tačiau ne visi pastatai centrui yra reikalingi ir jais naudojasi. Tai patvirtina Gamtos tyrimų centro 2021 m. rugpjūčio 27 d. raštas Nr. SR-350 „Dėl Gamtos tyrimų centro nekilnojamojo turto perdavimo valstybės įmonei „Turto bankas“³⁰, kuriame Gamtos tyrimų centras VĮ Turto bankui pateikė patikėjimo teise valdomų Verkių dvaro sodybos centrui nereikalingų ir nenaudojamų statinių sąrašą.

Verkių dvaro sodybos teritorijoje veikia Vilniaus m. savivaldybės įsteigta Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkcija, kurios veiklos tikslai pagal patvirtintus nuostatus yra: kultūros paveldo objektų ir jų teritorijų, tarp jų Rokantiškių ir Puškorių archeologinių objektų, Vilnios slėnių techninės kultūros paveldo bei gynybinių įrenginių liekanų, Verkių dvaro ansamblio su parku, senųjų tvenkinių sistemos, senosios dvarvietės bei Kalvarijų

► Verkių dvaro sodyba

kultūros komplekso – Šv. Kryžiaus bažnyčios ir Kryžiaus kelio, Trinapolio vienuolyno ansamblio, istoriškai susiklosčiusių kelių trasų, jų aplinkos ir savininkės įsteigtuose draustiniuose, kurių priežiūra perduota įstaigai, esančių objektų apsauga; pažeistų gamtos, kultūros kompleksų bei objektų atkūrimas; informacijos gamtosaugos, kultūros paveldo apsaugos ir kitose srityse kaupimas ir mokslo tyrimų atlikimas. Šios įstaigos funkcijos nėra susijusios su Verkių dvaro sodybos valdymu ir/ar naudojimu.

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus prašė kuo greičiau perduoti panaudos teise valdyti Rytų ofcinos ir arklidžių pastatus Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui, kad galėtų naudoti šias kultūros vertybes ir juose vykdyti muziejinę veiklą. Vilniaus m. savivaldybė prašė perduoti jai valstybei nuosavybės teise priklausančią ir šiuo metu Gamtos tyrimų centro patikėjimo teise valdomą bei Pavilnių ir Verkių regioninių parkų direkcijai panaudos pagrindais suteiktą viešbučio pastatą. Taigi, Verkių dvaro sodybos vientiso kompleksinio valdymo, užtikrinančio tinkamą objekto priežiūrą ir naudojimą, vizijos įgyvendinimas yra sudėtingas dėl atskirų institucijų siaurų žinybinių interesų ir noro perimti pavienius komplekso pastatus.

Necentralizuotas, padrikas kultūros paminklo valdymas ir naudojimas gali turėti neigiamų pasekmių, pvz., kultūros paminklo nykimas. Būtina rasti tinkamą valdytoją. VĮ Turto bankas pagal suteiktus įgaliojimus gali tarpininkauti Vyriausybei išnuomojant Verkių dvaro sodybos pastatus asmenims, parengusiems priimtinausią jų panaudojimo ir pritaikymo koncepciją bei išipareigojusiems šią koncepciją įgyvendinti arba numatyti kitus būdus, kad būtų pasirinktas tinkamas Verkių dvaro sodybos valdytojas.

Įvertinus visas aplinkybes, remiantis nacionalinio lygio analogiškų paveldo objektų Lietuvoje³¹ bei užsienyje valdymo patirtimi, galima daryti išvadą, kad Verkių dvaro sodybos kompleksas, kaip labai svarbus ir unikalus architektūrinis istorinis paveldo objektas, turėtų būti valdomas atsakingos valstybinės institucijos (vienos), kurios pagrindiniai uždaviniai būtų Verkių dvaro sodybos komplekso, kaip nacionalinio lygio paveldo objekto, reprezentavimas ir įveiklinimas, atvėrimas visuomenei. Turėtų būti parengta ne tik Verkių dvaro sodybos valdymo koncepcija (atskirų komplekso naudotojų), bet kompetentingos institucijos (-jų) parengtas daug platesnis paveldo objekto valdymo planas. Yra reikalingas Vyriausybės sprendimas, siekiant išsaugoti teritorijos vientisumą, dėl dalies ar visų pastatų, kurie šiuo metu priklauso privatiems asmenims, galimo išpirkimo.

VĮ TURTO BANKAS IR VERKIŲ DVARO SODYBA

VĮ Turto bankas – tai valstybės įmonė, kurioje akcininko teises įgyvendina Finansų ministerija. Įmonė siekia efektyvinti valstybės turtą, mažinti jo plotą, paliekant tik valstybės veiklai reikalingus pastatus. VĮ Turto bankas centralizuotai valdo apie 700 tūkst. kv. m administracinės paskirties valstybės nekilnojamojo turto, jį atnaujiną, investuoja į naujų pastatų statybą. VĮ Turto bankas viešojoje erdvėje skelbia, kad vieni iš pagrindinių įmonės strateginių tikslų yra statinių tvarumo didinimas, investicijos į atsinaujinančią energiją, energijos sąnaudų ir CO² emisijos mažinimas.

VĮ Turto bankas patikėjimo teise valdo tik vieną Verkių dvaro sodybos valstybei nuosavybės teise priklausančią statinį – Malūną, Verkių g. 100, Vilniuje.

Nėra suformuotos aiškos ir skaidrios VĮ Turto banko kultūros paveldo objektų valdymo strategijos. Iš visų Verkių dvaro sodybos statinių įmonė yra perėmusi valdyti tik vieną komplekso statinį – Malūną, tačiau nesiekia perimti valdyti kito valstybei priklausančio turto, nors rūpintis minėtu turtu yra įmonės teisė ir pareiga.

**LIETUVOS
NACIONALINIO
DAILĖS MUZIEJAUS
SAUGYKLA VERKIŲ
DVARO SODYBOS
RYTŲ OFICINOJE**

Gamtos tyrimų centras 2022 m. balandžio 15 d. gavo Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus prašymą sudaryti panaudos sutartį ir vykdyti muziejinę (saugyklų, ekspozicijų ir parodų rengimo reikmių, edukacinės veiklos ir muziejinės infrastruktūros saugojimo) veiklą. Labiausiai dviejų Verkių dvaro sodybos pastatų Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui reikėjo dėl Liaudies meno saugyklos. Liaudies meno rinkinys buvo saugomas buvusio archyvo pastato priestate (Gerosios Vilties g. 10, Vilnius), administruojamame Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, kuri informavo, kad nepratęs panaudos sutarties su muziejumi ir nuo 2022 m. rudens reikės išsikelti iš patalpų. Dėl Radvilų rūmų tvarkybos darbų atsirado poreikis turimus rinkinius perkelti į kitą vietą, todėl buvo kreiptasi į Verkių dvaro sodybos pastatų valdytoją (Gamtos tyrimų centrą) su prašymu suteikti muziejui panaudos pagrindais dviejų pastatų – Rytų oficinų ir arklidžių – patalpas, kurios būtų pritaikytos muziejaus reikmėms: viešajam lankymui, saugykloms ir kitoms pagrindinėms muziejaus funkcijoms vykdyti, infrastruktūros įrangos laikymo reikmėms.

Valstybės turto informacinės paieškos sistemoje panaudos sutartis buvo suderinta su Finansų ministerija ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Gavus šių ministerijų pritarimą 2022 m. liepos 13 d. Gamtos tyrimų centras ir Lietuvos nacionalinis dailės muziejus pasirašė terminuotą panaudos sutartį 5 metams panaudos gavėjo nuostatuose nurodytai veiklai vykdyti (išskyrus ūkinę-komercinę veiklą).

Šiuo metu muziejui panaudos pagrindais yra suteikti du dvaro sodybos pastatai – Rytų oficina ir užvažiuojamieji namai (arklidės). Išsprendus šių pastatų renovacijos finansavimo klausimą, juose planuojama įrengti ekspozicijas: oficinų antrame aukšte būtų atkurta istorinė rūmų interjerų reprezentacinė ekspozicija, pirmame aukšte – kintamų parodų ir edukacijos centras, o trečiame aukšte įkurtos meno vertybių saugyklos ir jų tyrinėtojų kabinetai, bokšte įrengta panoramos apžvalgos aikštelė. Užvažiuojamuosiuose namuose (arklidėse) planuojama įkurti Lietuvių liaudies meno muziejų – pastato pirmame aukšte būtų parodų centras, kuriame būtų eksponuojamos unikaliausios tautodailės vertybės, veiktų edukacinis centras ir būtų sukurta šiuolaikinė lankytojų aptarnavimo erdvė, įrengtos saugyklos ir atvirų fondų erdvė, o pastato bokšte įrengta apžvalgos aikštelė.

Muziejus Rytų oficinoje saugo liaudies meno vertybių rinkinius, tikėdamas, kad nuo 2024 m. valstybė skirs bent dalinį finansavimą arklidžių pastato tvarkybai ir Lietuvių liaudies meno muziejaus pritaikymui, o nuo 2025 m. bus pradėta Rytų oficinų renovacija.

Paveldo komisija, atsižvelgdama į jau priimtus sprendimus dėl dvarų sodybų išsaugojimo, į atliktą Verkių dvaro sodybos būklės analizę, įvertindama išvažiuojamojo posėdžio, įvykusio 2023 m. birželio 28 d., metu išsakytą įvairių institucijų atstovų nuomonę dėl dvaro sodybos valdymo ir naudojimo, vykdydama Seimo Kultūros komiteto pirmininko Vytauto Juozapaičio pavedimą, teikė pasiūlymus dėl Verkių dvaro sodybos valdymo ir naudojimo³²:

1. Vadovaujantis Vyriausybės nutarimuose apibrėžtu dvarų sodybų vientisumo išsaugojimo principu ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 19 str. 2 ir 3 dalimis, siūlyta Vyriausybei, kaip valstybės turto savininko funkcijas įgyvendinančiai institucijai, įpareigoti valstybės centralizuotai valdomo turto valdytoją, VĮ Turto banką, teisės aktų nustatyta tvarka perimti privatiems asmenims nepriklausančius Verkių dvaro sodybos pastatus ir patikėjimo teise juos centralizuotai valdyti. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojo įstatymo 4 str. 1 dalies 5 punktu įpareigoti VĮ Turto banką administruoti bešeimininkį nekilnojamąjį turtą, esantį Verkių dvaro sodybos teritorijoje.
2. Siūlyta VĮ Turto bankui organizuoti konkursą dėl valdytojo pasirinkimo ir visos sodybos valdymo plano parengimo.
3. Siūlyta Kultūros ministerijai įpareigoti Departamentą atlikti Verkių dvaro sodybos inventORIZACIJĄ, t. y. nustatyti visų dvaro sodybos teritorijoje esančių statinių nuosavybę, patikrinti kitų statinių statybos teisėtumą, nustatyti jų kultūrinę vertę (kokia jų būklė, ar jie daro neigiamą įtaką istoriniam kraštovaizdžiui, ar jie gali būti pritaikomi visuomenės poreikiams, ar juos reikėtų griauti ir pan.).
4. Siekiant nustatyti paveldosaugos reikalavimus, siūlyta Kultūros ministerijai įpareigoti Departamentą organizuoti Verkių dvaro sodybos tvarkymo plano arba individualaus apsaugos reglamento (reikalauja mažiau lėšų ir laiko nei tvarkymo plano rengimas) parengimą.
5. Siūlyta Kultūros ministerijai spręsti dėl neprivatizuotinių Verkių dvaro sodybos pastatų sąrašo patikslinimo.

2024 m. spalio 30 d. Vyriausybė svarstė klausimą „Dėl Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Gamtos tyrimų centro pertvarkymo, Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Gamtos tyrimų centro įstatų patvirtinimo ir valstybės turto investavimo bei perdavimo pagal valstybės turto patikėjimo sutartį“ (TAP-24-25(3) (23-17349(4))) ir priėmė protokolinius nutarimus³³:

2. *Pavesti:*

2.1. *Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai kartu su valstybiniu mokslinių tyrimų institutu Gamtos tyrimų centru (toliau – Centras), bendradarbiaujant su Kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos (toliau – Departamentas), – iki 2024 m. gruodžio 31 d. patikslinti ir suvienodinti informaciją, pateikiamą Nekilnojamojo turto registre ir Kultūros vertybių registre, apie Verkių dvaro sodybos objektų ir Verkių dvarvietės teritorijoje esančių objektų priskyrimą nekilnojamosioms kultūros vertybėms.*

<...>

2.3. *iki 2026 m. spalio 31 d.:*

2.3.1. *Departamentui, bendradarbiaujant su valstybės įmone Turto banku ir pasiūlant įsitraukti Vilniaus miesto savivaldybei, – organizuoti plataus masto konsultacijas su galimomis suinteresuotomis šalimis (įtraukiant valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, kultūros ir kūrybinių industrijų bendruomenės, verslo, kitų Vyriausybės socialinių ekonominių partnerių atstovus) dėl alternatyvų Verkių rūmų architektūros ansamblio (įskaitant ir Nutarimo 2 priede įvardytą nekilnojamąjį turtą) unikalumui ir kultūrinei vertei išlaikyti, kad šis ansamblis būtų išsaugotas ir užtikrinta tinkama jo priežiūra, pasiūlytas alternatyvas apibendrinti, parengti Verkių rūmų architektūros ansamblio išlaikymo ir įveiklinimo koncepciją (koncepcijas) ir pateikti ją (jas) svarstyti Vyriausybei;*

2.3.2. *Centrui – parengti ir pateikti Vyriausybei išsikėlimo iš Verkių dvaro sodybos planą;*

2.3.3. *Kultūros ministerijai – koordinuoti 2.3.1 papunktyje nurodytą konsultacijų ir koncepcijos (koncepcijų) rengimo procesą ir užtikrinti jos (jų) pateikimą Vyriausybei laiku;*

2.3.4. *Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai – koordinuoti 2.3.2 papunktyje nurodyto plano parengimą ir užtikrinti jo pateikimą Vyriausybei laiku.*

Ar bus įgyvendinti Paveldo komisijos siūlymai dėl Verkių dvaro sodybos valdymo ir naudojimo ir Vyriausybės 2024 m. spalio 30 d. posėdžio protokole nurodyti pavedimai, priklausys nuo politinės valios.

Paveldo komisija mano, kad šios ypatingos vietos galimybės nėra išnaudotos. Verkių dvaro sodybai, kuri yra Vilniuje, arti svarbiausių šalies institucijų, kuriai dėl jos dydžio, kompleksiško, istorinio unikalumo, menotyrinės vertės, amžiaus cenzo yra keliama ypač aukšti paveldosauginiai reikalavimai, yra būtina pagalba ir dėmesys, nes tai išskirtinės vertės objektas.

Verkių dvaro sodybos atveju labai svarbu kiek įmanoma išlaikyti šio vertingo komplekso vientisumą, tačiau nemaža dalis komplekso statinių yra privatizuoti, nėra vieningos valstybės vizijos dėl jai nuosavybės teise priklausančių statinių valdymo ir įveiklinimo. Dalis komplekso statinių yra nenaudojami, jų būklė avarinė. Per mažai dėmesio skiriama istorinio parko priežiūrai, dalis jo medžių taip pat yra avarinės būklės. Šios problemos žinomos seniai ir nesprendžiamos, todėl reikėtų kuo skubiau susirūpinti Verkių dvaro sodybos tolesniu tvarkymu ir naudojimu.

► Jungtinis Paveldo komisijos ir Seimo Kultūros komiteto posėdis Verkių dvaro sodyboje

► Paveldo komisijos pristatymo
Dvarų forume vinjetė

DVARŲ FORUMAS 2023 M.

2023 m. spalio 24 d. Prezidentūroje įvyko Dvarų forumas, kurio metu susitiko atstovai, atsakingi už Lietuvos dvarų sodybų apsaugos situaciją: valstybinių institucijų ir savivaldybių atstovai, paveldo apsaugos specialistai ir dvarų sodybų savininkai ir valdytojai. Dalyviai aptarė aktualiausias kylančias problemas, svarstė dvarų sodybų apsaugos ateities galimybes. Dvarų forumo iniciatoriai – Respublikos Prezidento Švietimo, mokslo ir kultūros grupė kartu su Paveldo komisija.

Paveldo komisijos pirmininkė Dvarų forume pristatė pranešimą (priedas Nr. 3). Pranešime Paveldo komisijos pirmininkė aptarė dvarų sodybų paveldo apsaugos problemas ir galimybes. Pirmininkė išskyrė dvyliką aktualiausių problemų: KVR esančių dvarų sodybų blogėjančią būklę (šiuo metu KVR yra 484 dvarų sodybos ir apie 70 dvarviečių, kuriose pastatų jau nėra, o nuo 2014 m. teisinė apsauga panaikinta 46 objektams), nevykdomus sisteminius mokslinius tyrimus, diferencijuotos apsaugos būtinybę pagal vertybinį dvarų sodybų suskirstymą, informacijos kaupimo, išsaugojimo ir archyvavimo svarbos nuvertinimą, dvarų sodybų paveldo sklaidai reikšmingų projektų, tokių kaip Lietuvos dvarų duomenų bazės ir Lietuvos dvarų sodybų atlaso, sustabdymą, dvarų sodybų valdytojų ir savininkų tvarkybai bei priežiūrai skirtų mokymų ir konsultacijų trūkumą, finansinių dotacijų, lengvatų ir skatinimo problemą, nes dotacijos ir lengvatos dažnai priklauso nuo subjektyvių faktorių, pavyzdžiui politinių savivaldybių tarybų sprendimų, ar pernelyg

sudėtingų biurokratinių procedūrų. Akcentuota svarbi dvarų sodybų kompleksų vientisumo problema, kai sodyba priklauso keliems savininkams – tokių Lietuvoje yra net apie 74 proc. Buvo aptarta dvarų sodybų apsaugai nepalanki pardavimo ir nuomos tvarka ir teisinis reglamentavimas, kultūros paveldo institucijų specialistų kompetencijų ir profesionalaus parengimo stoka. Specialistų trūksta jau dabar, todėl problema ateityje bus dar didesnė. Paveldo komisijos pirmininkė atkreipė dėmesį į išskirtinės kultūrinės vertės ar išnykimo paribyje esančių objektų problemą – 2005 m. Departamentas turėjo medinių dvarų programą, tačiau ji iki šiol nėra įgyvendinta. Dar viena svarbi problema – Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašo neveiknumas. Paveldo komisijos pirmininkė pateikė kontraversišką Apytalaukio dvaro sodybos atvejį, kuris pagrindžia esamą problemą ir netgi paskatino peržiūrėti koncepciją.

Paveldo komisijos pirmininkė iškėlė ne tik probleminius klausimus, pasidžiaugė ir galimybėmis – paveldo apsaugos klausimai buvo sprendžiami drauge su svarbiausiomis institucijomis – Respublikos Prezidento kanceliarija, vėliau su Kultūros ministerija ir Departamentu. Nuoširdžiai dėkojo medinių dvarų paveldo specialistei ir Paveldo komisijos narei dr. Dalei Puodžiukienei, Respublikos Prezidento Švietimo, mokslo ir kultūros grupės vyriausiajai patarėjai Jolantai Karpavičienei ir patarėjui Mindaugui Bundzai už glaudų bendradarbiavimą. Kaip ateities siekiamybę pirmininkė nurodė bendradarbiavimą su Aplinkos, Žemės ūkio, Teisingumo, Finansų, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijomis, VĮ Turto banku, su paveldo objektų savininkais ir valdytojais bei įvairiomis asociacijomis.

Forumo metu teisinio reglamentavimo pokyčius, siekiant efektyvesnės kultūros paveldo apsaugos, pristatė kultūros ministras Simonas Kairys, Kultūros ministerijos Kultūros paveldo politikos grupės patarėja Sigita Bugenienė pristatė Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašo tikslinimo darbus ir iššūkius, o 2003 m. Dvarų paveldo

► Dvarų forumas.
Diskusija Prezidentūroje

išsaugojimo programą ir ateities gaires pristatė Departamento direktorius Vidmantas Bezaras. Apie dvarų sodybų potencialą, kylančias problemas ir gero valdymo patirtis pristatė pranešimus ir diskutavo savivaldos, dvarų sodybų valdytojai ir asociacijų atstovai. Diskusiją moderavo Paveldo komisijos narys dr. Salvijus Kulevičius.

Apibendrinant diskusijas Dvarų forume, buvo kolegialiai sutarta dėl artimiausiu metu planuojamų visų institucijų darbų³⁴:

- 1. *Artimiausiu metu Lietuvos Respublikos Prezidentūra, Paveldo komisija ir Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos konsoliduotu raštu kreipsis į Lietuvos mokslų tarybą dėl paskirtinės programos, skirtos dvarų sodybų paveldo sisteminiams tyrimams bei rekomendacijoms dėl dvarų istorinio-kultūrinio identiteto išsaugojimo ir infrastruktūros įveiklinimo, inicijavimo.*
- 2. *Tiek jau priimti, tiek planuojami teisinio reglamentavimo reikšmingi pokyčiai yra būtini, siekiant efektyvesnio dvarų paveldo išsaugojimo ir įveiklinimo, aktyvesnio privataus sektoriaus įsitraukimo, visų grandžių – valstybės, savivaldybių, bendruomenių, juridinių ir fizinių asmenų – susitelkimo, puoselėjant ir saugant kultūros paveldą.*
- 3. *Deklaruota apie poreikį iš esmės peržiūrėti Vyriausybės nutarimą dėl neprivatizuotinių dvarų (1992), nebeatitinkanti galiojančių įstatymų nuostatų, ir apibrėžti principus, kuriais remiantis bus peržiūrėti sąraše esantys objektai, siekiant juos iš naujo įvertinti ir numatyti papildomas priemones išsaugoti jų vertę bei vienatumą.*
- 4. *Bus inicijuotas Dvarų paveldo išsaugojimo programos ir atskirų jos priemonių atnaujinimas, siekiant artimiausiam dešimtmėčiui nurodyti strategines kryptis ir veiksmus dėl dvarų paveldo apskaitos, tvarkybos, įveiklinimo, prioritetą teikiant (1) intensyvesniems moksliniams tyrimams bei jų sisteminiui, (2) Kultūros vertybių registro modernizavimui ir atvėrimui visuomenei, (3) inventorizavimo plėtrai, (4) teisinio reglamentavimo supaprastinimui, (5) tvarkybos prioritetų nustatymui bei (6) tvarkybos darbų finansavimo ir kompensavimo modelio tobulinimui, (7) švietimo ir metodinio konsultavimo stiprinimui.*

► Dvarų sodybų paveldo tyrimų ir išsaugojimo paskirtinės programos pagrindimo ir metmenų pristatymo Lietuvos mokslo taryboje vinjetė

DVARŲ SODYBŲ PAVELDO TYRIMŲ IR IŠSAUGOJIMO PASKIRTINĖS PROGRAMOS INICIAVIMAS 2023–2025 M.

2024 m. gegužės 8 d. Lietuvos mokslų tarybai buvo išsiųstas bendras Respublikos Prezidento kanceliarijos, Paveldo komisijos, Kultūros ministerijos ir Departamento kreipimasis dėl dvarų sodybų paveldo tyrimų ir išsaugojimo paskirtinės programos iniciavimo³⁵. Šios iniciatyvos idėja kilo Dvarų forumo metu.

Pagrindinis vykusio Dvarų forumo tikslas – reikalingų pokyčių, kurie pagerintų visos Lietuvos dvarų sodybų būklę, paskatinimas. Išklausius forumo pranešimus ir diskusijas paaiškėjo, kad yra dvarų sodybų apsaugai skirtos programos, strateginiai planavimo dokumentai, kitų teisinių bei praktinių veiksmų algoritmai, tačiau dvarų sodybų paveldas sparčiai nyksta išsamiai neištyrinėtas, o dvarų sodybų sisteminiai tyrimai beveik nevykdomi nuo 2004 m. Tokiu būdu negrįžtamai sunaikinamas valstybei reikšmingas unikalus turtas, prarandama medžiaga, kuri padėtų suprasti dvarų sodybų tikrąją vertę ir visą dvarų istorinį-kultūrinį paveldą. Paaiškėjo, kad reikšmingi teisinio reglamentavimo pokyčiai yra galimi tik atlikus išsamią šios srities sisteminių tyrimų duomenų analizę. Todėl vienas iš Dvarų forumo priimtų nutarimų – kreiptis į Lietuvos mokslo tarybą dėl dvarų sodybų paveldo tyrimų ir išsaugojimo paskirtinės programos parengimo.

Paveldo komisija parengė minėtos programos pagrindimą ir metmenis. Programos metmenis paruošė darbo grupės vadovė ir kuratorė, ekspertė dr. Dalė Puodžiukienė, Paveldo komisijos pirmininkė doc. dr. Vaidutė Ščiglienė, Paveldo komisijos narys doc. dr. Salvijus Kulevičius ir Paveldo komisijos Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vadovė Viktorija Gadeikienė.

Tikimasi, kad Dvarų sodybų paveldo tyrimų ir išsaugojimo paskirtinės programos metmenys ir konsoliduotas Dvarų forume dalyvavusių institucijų kreipimasis paskatins Lietuvos mokslų tarybą priimti sprendimą, jog tokia programa turėtų būti. Programa padėtų ugdyti kultūrinę-istorinę objektų aplinką suvokiančią mokslininkų kartą, gebančią nuosekliai vykdyti tęstinius visos Lietuvos dvarų sodybų nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimus, visapusiškai įvertinti šiuos kultūros paveldo objektus ir tokiu būdu juos suskirstyti, atsižvelgiant į kintančią sudėtį ir vertę. Tai neabejotinai turėtų pagerinti visos Lietuvos dvarų sodybų būklę.

Bendrame kreipimesi buvo pagrįstas paskirtinės programos aktualumas ir teikti preliminarūs programos apimties ir sudėties pasiūlymai (metmenys). Atkreiptas dėmesys į dvarų sodybų paveldo reikšmę ir aktualumą, probleminius aspektus, programos inicijavimo prielaidas.

► Aštriosios Kirsnos
dvaro sodyba

Siūlomos paskirtinės programos tikslas – inicijuoti greitai ir negrįžtamai nykstančios Lietuvos kultūros paveldo dalies – nekilnojamojo dvarų sodybų paveldo – sisteminius mokslinius tyrimus, kurie būtini norint atlikti šio paveldo sudėties, apimties ir išsaugojimo analizę, parengti tyrimus apibendrinančias duomenų bazines, apsaugos tobulinimo metodines priemones ir valstybinei paveldosaugos sistemai skirtus siūlymus, kurie leistų gerinti apsaugos kokybę ir suvaldyti nykimo procesą.

**PROGRAMOS
UŽDAVINIAI:**

- 1. Parengti dvarų sodybų nekilnojamo kultūros paveldo mokslinių tyrimų strategiją ir finansiniais įsipareigojimais pagrįstą jos įgyvendinimo veiksmų planą (programą).
- 2. Inicijuoti, finansuoti ir kuruoti sisteminius dvarų sodybų nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimus, suburti stabilias mokslininkų grupes ir užtikrinti ilgalaikį tęstinį jų darbo finansavimą, sukuriant prielaidas patirties ir žinių perdavimui naujoms mokslininkų kartoms.
- 3. Sukurti programos vykdymą legalizuojančią ir architektūrinę istorinę objekto ir jo dalių (pvz., medinio paveldo) specifiką atitinkančią tyrimų metodiką ir infrastruktūrą.
- 4. Pasitelkus atitinkamų sričių specialistus sukurti nekilnojamojo kultūros paveldo duomenų kaupimo, archyvavimo, sklaidos mechanizmus, sukurti duomenų bazę ir užtikrinti, kad duomenys būtų laisvai prieinami (interoperabilumą) specialistams, akademinėi bendruomenei, visuomenei bei tęsti Dvarų sodybų atlaso leidybą.
- 5. Skubiai inicijuoti tikslines tyrimų programas ties išnykimo riba esančioms ir mažai tyrinėtoms paveldo sritims:
 - ♦ ūkiniam-gamybiniam dvarų sodybų paveldui;
 - ♦ vidutinės, smulkiosios bajorijos sodybų ir bajoraimių mediniam paveldui;
 - ♦ pirminių (XIV–XX a. pr.) statybos technikos ir technologijų procesų pažinimui.

Programa siekiama sukurti prielaidas kokybiškam teisėkūros tobulinimui ir apsaugos politikos įgyvendinimo plėtojimui.

Paskirtinės programos dalių (Programų) tikslas yra kompleksškai per skirtingas sritis (paveldosaugos sistemą, geresnį dvarų sodybų pažinimą, priemonių sukūrimą ir pan.) spręsti dvarų sodybų paveldo išsaugojimo problemas. Programos dalys skirstomos pagal rezultatų pobūdį:

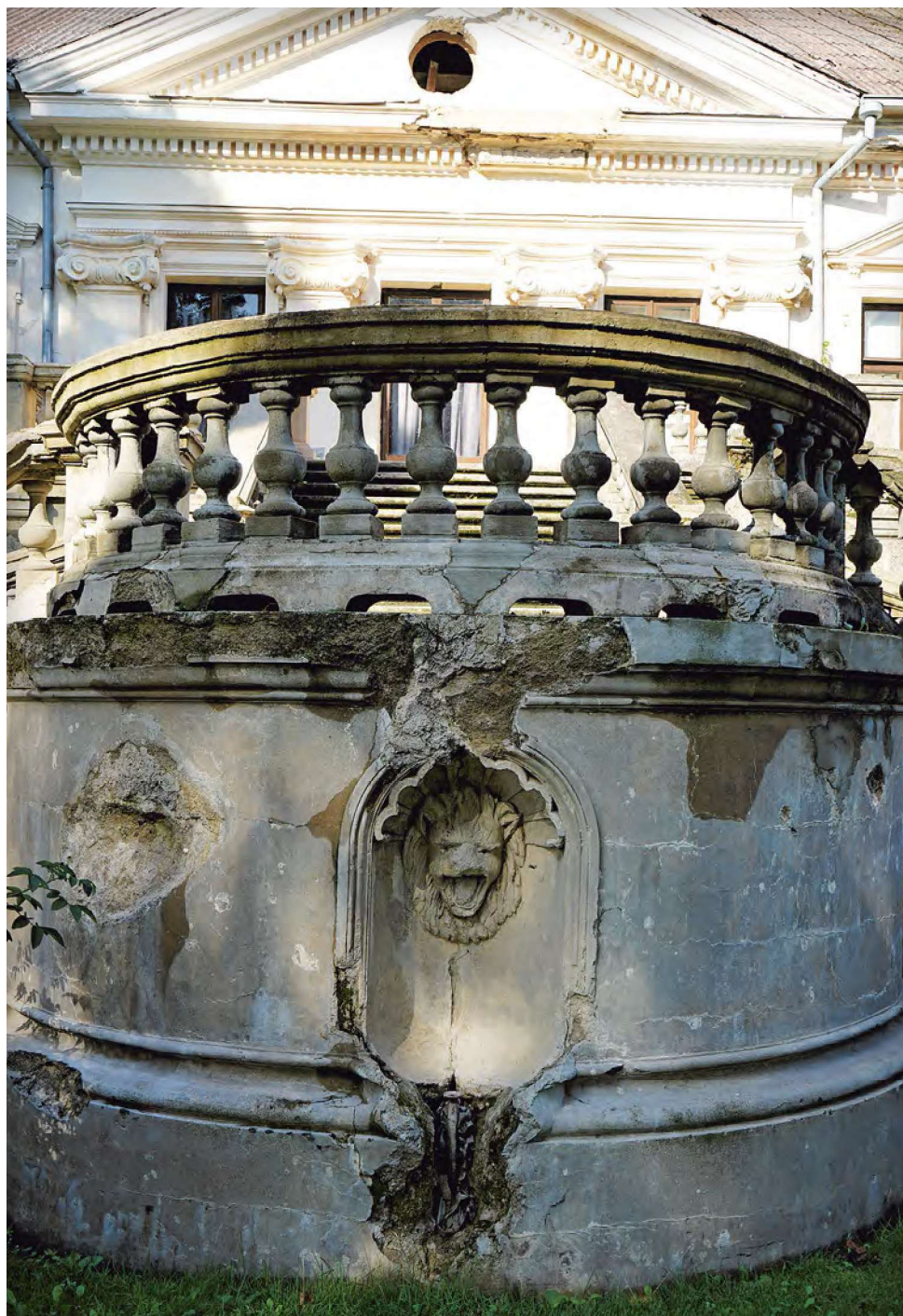
- I dalis „Dvarų sodybų materialaus paveldo ir kontekstų tyrimo programa“. Tai sinteze paremtų studijų rezultatai – taisyklų pobūdžio informacija, skirta suprasti dvaro sodybą kaip reiškinį ir pažinti nekilnojamąjį dvarų paveldą – vieną iš svarbiausių šio reiškinio sudėtinių dalių.
- II dalis „Empirinių tyrimų (inventorizacijos) ir duomenų valdymo programa“. Ši programa yra ypač svarbi ir turi būti vykdoma prioriteto tvarka, nes surinktais duomenimis grindžiama visa paskirtinės programos eiga ir rezultatai, o dėl spartėjančių nykimo procesų duomenys greitai ir negrįžtamai prarandami. Dėl darbų apimties ir pobūdžio, atsižvelgiant į poreikį kuo greičiau pateikti rezultatus, jos įgyvendinimui reikėtų planuoti skirti didžiausią finansavimo dalį.
- III dalis „Dvarų sodybų paveldo apsaugos tobulinimui skirtų metodinių instrumentų ir rekomendacijų programos“. Rezultatai pateikiami atsižvelgiant į duomenų tikslinės analizės rekomendacijas, kurios skirtos valstybinėms institucijoms, ir priemonės, skirtas specialistams, dvarų valdytojams ir bendruomenėms. Rekomendacijų ir priemonių tikslas yra stiprinti dvarų sodybų apsaugą ir išsaugoti duomenis apie objektus.

Lėšos numatytos remiantis preliminariais darbų apimties ir jų atlikimui reikalingų resursų skaičiavimais pagal Lietuvos mokslo tarybos praktikoje taikomas metodikas (pvz., darbo užmokesčio, komandiruočių ir kt.). Programos įgyvendinimo suma yra 3 698 497 Eur (be netiesioginių išlaidų). Projekto įgyvendinimui būtina numatyti lėšas ir netiesioginėms išlaidoms.

2025 m., vadovaujantis Lietuvos mokslo tarybos paskirtinių programų rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašu³⁶ yra atliekama galimybių studija, kurios metu bus įvertintas iškeltos aktualios problemos mastas, Lietuvoje esančios galimybės (prielaidos) ir parinktos tinkamiausios priemonės ją spręsti, pasiūlytas įgyvendinimo laikotarpis, būtinų lėšų ir kita.

► Linkavičių dvaro sodyba

► Žeimių dvaro sodyba

PAVELDO KOMISIJOS PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Paveldo komisija akcentuodama, jog dvarų sodybos yra svarbi paveldo dalis, formuojanti nacionalinį tapatumą, ir pabrėždama sodybų išsaugojimo ateities kartoms svarbą, vado- vaudamasi Paveldo komisijos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 ir 6 punktais, sprendimu pateikė siūlymus ir rekomendacijas³⁷:

1. KULTŪROS MINISTERIJAI

- 1.1. Skubos tvarka sudaryti tikslinę vertinimo tarybą ar grupę, kuri galėtų nustatyti KVR esančių dvarų sodybų vertę atsi- žvelgiant į bendrą dvarų kultūros paveldo situaciją, pra- radusius vertę objektus perkelti į žemesnio lygio pakopą (inventorių), atrinkti ypač vertingus kritinės būklės objektus neatidėliotinai fiksacijai. Svarbu suprasti, kad norint įgyven- dinti šią užduotį būtina nustatyti KVR ir inventoriaus santykį.
- 1.2. Naujoje NKPAĮ redakcijoje įteisinti vertybiniu suskirstymu paremtą diferencijuotą kultūros paveldo, dvarų sodybų prie- žiūrą ir tvarkybą, leisti neesminius fizinius pažeidimus ar mažiau sudėtingus statinius tvarkyti ūkio būdu pagal supa- prastintą dokumentaciją ar patyrusio atestuoto specialisto konsultacijas.
- 1.3. Kaupiant ir fiksuojant duomenis sudaryti galimybes rinkti, saugoti ir dalintis informacija apie nykstančius ar jau išny- kusius objektus, įteisinti blogos būklės ar ties išnykimo riba esančių objektų skubų inventorizavimą (registrinių ir į KVR dėl įvairių priežasčių neįrašytų objektų) ir šiems veiksams atlikti numatyti finansavimą.
- 1.4. Inicijuoti apleistų ar apsaugos ir įveiklinimo požiūriu pro- blematiškų išskirtinės vertės profesionalios architektūros dvarų sodybų, kurioms dėl jų dydžio, kompleksiskumo, isto- rinio unikalumo, menotyrinės vertės, amžiaus cenzo keliami ypač aukšti paveldosauginiai reikalavimai, valdymo planų parengimą.
- 1.5. Sudaryti palankias organizacines ir ilgalaikio finansavimo sąlygas profesionalaus pobūdžio tęstinio leidinio „Dvarų

sodybų atlasas“ parengimui ir leidybai; stengtis, kad „Lietuvos dvarų duomenų bazė“, kaip XXI a. pradžios dvarų sodybų apimtį ir vertes atskleidžiantis bei sisteminės analizės galimybę suteikiantis šaltinis, būtų viešai prieinama (atgaivinama) ir svarstyti galimybę dėl šios duomenų bazės įkėlimo į kuriamą E-kultūros platformą.

- 1.6. Siekiant išsaugoti dvarų sodybų vientisumą esant jungtinei daliai nuosavybei, parengti kultūros paveldo objekto teritorijos apsaugos ir bendro naudojimo nuostatas įtvirtinantį dokumentą – individualų apsaugos reglamentą ir daugiašale sutartimi įpareigoti savininkus juo vadovautis; keičiantis savininkams įteisinti galimybę kultūros paveldo reikalavimų besilaikantiems dvarų sodybos valdytojams ar dalininkams pirmiems išsipirkti toje teritorijoje esančią žemę.
- 1.7. Kad būtų užtikrinamas dvarų sodybose vykdomos veiklos tęstinumas ar sodybų įsigijimo, išlaikymo, įveiklinimo skatinimui skirtų finansinių mechanizmų reikalingumas, organizuoti suinteresuotų šalių diskusijas; atlikti socialinę-ekonominę problemos analizę ir teikti pasiūlymus.
- 1.8. Išanalizavus trijų dešimtmečių paveldosaugos sistemos, jos teisinės bazės, visuomenės požiūrio pokyčius, įvertinus dabartinius ekonominius, socialinius, ideologinius paveldo apsaugos rizikos faktorius, peržiūrėti Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“ Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų ir Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašų nuostatomis paremtą neprivatizavimo/privatizavimo koncepciją ir ją atnaujinus panaikinti vieną pagrindinių dvarų sodybų kultūrinės vertės rizikos faktorių – teritorijų skaidymą.
- 1.9. Siekiant pašalinti visuomeninės paskirties elitinio dvarų sodybų paveldo pasisavinimo ir iššvaistymo galimybę, neprivatizavimo/privatizavimo naujos redakcijos koncepcijoje išsaugoti Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą ir

papildyti jį valstybės lėšomis sutvarkytais ir gerai prižiūrimais objektais, jeigu jie ar jų teritorijos nėra privatūs arba jų valdytojai yra įvairūs ir nedaro įtakos objekto vertei ir veiklai; nustatyti priemonių planą užtikrinti šių dvarų sodybų veiklos tęstinumą; siekiant išvengti rizikingų kultūros paveldo apsaugos veiksmų, Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašo panaikinimo / dalinio panaikinimo / nepanaikinimo klausimą spręsti išnagrinėjus įvairius probleminius atvejus ir po specialistų ir visuomenės diskusijų.

- 1.10. Įpareigoti Departamentą pagal kompetenciją prisidėti įgyvendinant šiuos sprendimus.

► Jakiškių dvaro sodyba

► Raguvēlēs dvaro sodyba

**2.
KULTŪROS
IR ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJOMS**

2.1. Inicijuoti sisteminius mokslinius tyrimus, būtinus atlikti dvarų sodybų paveldo sudėties ir apimties analizę; per tęsines mokslo tyrimų programas užtikrinti jų finansavimą; atsižvelgiant į tyrimų metu nustatytą vertybinį suskirstymą numatyti prioritetines objektų ir informacijos apie juos išsaugojimo ir sklaidos priemones, ypač nykstančiam mediniam ir mažai tyrinėtam dvarų sodybų ūkiniam-gamybiniam paveldui. Į inventorizavimo procesą įtraukti universitetų ir regioninių aukštesniųjų mokyklų dėstytojus, studentus, gimnazijų moksleivius.

2.2. Inicijuoti nekilnojamo kultūros paveldo apsaugai skirtų inžinerinio-menotyrinio profilio bakalauro ir magistro studijų programų sukūrimą aukštesniosiose ir aukštosiose mokyklose, skatinti doktorantūros darbus šia tema, taip užtikrinant profesionalių paveldosaugos darbuotojų parengimą ir aukštos erudicijos mokslo darbuotojų ugdymą; kultūros paveldo institucijų specialistų kompetencijos ir profesionalumo lygmens kėlimo mokymus integruoti į studijų programas ir rengiant kvalifikacijos kėlimo programas, ypatingą dėmesį skirti senųjų medžiagų ir technologijų, konstrukcijų pažinimui, projektavimo dokumentacijos sudarymo ir suvokimo įgūdžių tobulinimui.

**3.
KULTŪROS
IR APLINKOS
MINISTERIJOMS**

Užtikrinti savininkų, valdytojų ir istorinių statinių tvarkybos darbus vykdančių specialistų švietimo ir mokymo procesą, ypatingą dėmesį skiriant praktiniams mokymams ir konkrečių objektų įvairaus pobūdžio – teisinėms, procesinio dokumentavimo, tvarkybos, priežiūros ir kt. – konsultacijoms *in situ*; pasitelkiant profesines asociacijas sukurti galinčių teikti konsultacijas specialistų atrankos metodiką, jų registrą („kas yra kas“) ir įveiklinimo mechanizmą; parengti ir įteisinti visuomenei aiškiai ir suprantamai objekto vertę nustatančio dokumento formą.

**4.
KULTŪROS,
FINANSŲ IR
TEISINGUMO
MINISTERIJOMS**

Parengti ir įteisinti tvarką, kad nuomos konkursuose ar pardavimo aukcionuose dalyvaujantys asmenys, organizacijos, įstaigos ar bendruomenės pateiktų parduodamo ar išnuomojamo paveldo objekto – dvaro sodybos – valdymo planą, kuriame būtų nustatyti finansiškai pagrįsti apsaugos, tvarkybos ir įveiklinimo veiksmai; progresyvų planą pateikusioms vietos bendruomenėms dėl nuomos ar privatizavimo suteikti pirmumo teisę; teisės aktais ir kontrole įtvirtinti VĮ Turto banko visapusišką atsakomybę už jam patikėtą visuomenės turtą – kultūros paveldą.

**5.
KULTŪROS,
APLINKOS IR
ŽEMĖS ŪKIO
MINISTERIJOMS**

Identifikuoti vertingiausias dvarų sodybų medinius statinius ir jų apsaugai skirti prioritetinę dėmesį; paruošti ir įteisinti amatininkyste paremtą paveldo objektų priežiūros ir tvarkybos darbų metodiką, taip pat neturinčių galimybių išlikti *in situ* medinės architektūros dvarų sodybų pastatų ir artefaktų iš negrįžtamai nuvertėjusių objektų paėmimo išsaugojimo tikslais bei perkėlimo į saugią vietą tvarką; Lietuvos Liaudies buities muziejuje „Tėviškė“ suformuoti visų bajorijos sluoksnių dvarų sodybų (stambios, vidutinės ir smulkios) ekspozicijas, kurios atskleistų įvairialypę bajorijos kultūrą.

Šiame Paveldo komisijos sprendime nurodytos problemos aktualios ir 2025 m., o kai kurie siūlomi problemų sprendimo būdai pradedami įgyvendinti. Sprendimo rekomendacijų įgyvendinimui reikia laiko ir politinės valios.

PARENGĖ:

Paveldo komisijos nariai:
dr. DALĖ PUODŽIUKIENĖ, doc. dr. VAIDUTĖ ŠČIGLIENĖ,
doc. dr. SALVIJUS KULEVIČIUS, RAIMUNDAS BALZA.
Prisidėjo Paveldo komisijos administracijos darbuotojai:
VIKTORIJA GADEIKIENĖ, ARTŪRAS STEPANOVIČ ir
ARTŪRAS BUNDONIS.

► Liubavo dvaro sodyba

PRIEDAI:

- 1. Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų valdytojų pasisakymai dėl jų valdomų dvarų sodybų apsaugos, 3 lapai.
https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2025/04/1_priedas_2022-10-10_dvaru_valdytoju_pasisakymai.pdf
- 2. 2022 m. spalio 28 d. Paveldo komisijos pažymos „Dėl buvusių dvarų sodybų vientisumo principo įgyvendinimo“ priedas, 5 lapai.
https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2025/04/2_priedas_2022_pazymos_priedas_del_vientisumo.pdf
- 3. 2023 m. balandžio 14 d. Paveldo komisijos pažymos „Dėl informacijos apie neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų duomenis, teikiamus KVR“ priedas, 13 lapų.
https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2025/04/3_priedas_2023_pazymos_priedas_del_informacija_apie_neprivatizuotinus_dvarus_KVR.pdf
- 4. 2023 m. birželio 23 d. Paveldo komisijos pažymos „Dėl dvarų sodybų apsaugos ir Verkių dvaro sodybos apsaugos atvejo“ priedas, 6 lapai.
https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2025/04/4_priedas_2023_pazymos_priedas_neprivatizuotinu_dvaru_valdymas.pdf
- 5. Paveldo komisijos pirmininkės pranešimas Dvarų forume, 5 lapai.
https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2025/04/5_priedas_pranesimas_Dvaru_forume.pdf
- 6. Dvarų sodybų priežiūros ir tvarkybos gerieji pavyzdžiai (savivaldybių pateikta informacija), 6 lapai.
https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2025/04/6_priedas_del_dvaru_geruju_pavyzdziu.pdf
- 7. Dvarų sodybų paveldo tyrimų ir išsaugojimo paskirtinės programos pagrindimas ir metmenys, 23 lapai.
https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2025/04/7_priedas_LMT_programos_pagrindimas_metmenys_isiusta.pdf

► Paveldo komisijos patalpos.
Jogailės Butrimaitės nuotrauka

PRIEDAI

NAUDOJAMI SUTRUMPINIMAI

- Aplinkos ministerija** – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
- Aplinkos ministras** – Lietuvos Respublikos aplinkos ministras
- Departamentas** – Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos
- Dvarų išsaugojimo koncepcija** – Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcija
- Finansų ministerija** – Lietuvos Respublikos finansų ministerija
- Gamtos tyrimų centras** – Valstybinis mokslinių tyrimų institutas Gamtos tyrimų centras
- Hagos konvencija** – UNESCO Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencija
- JAV** – Jungtinės Amerikos Valstijos
- KKVAI** – Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas
- KPPI** – Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymas
- Kultūros ministerija** – Lietuvos Respublikos kultūros ministerija
- Kultūros ministras** – Lietuvos Respublikos kultūros ministras
- KVR** – Kultūros vertybių registras
- Misionierių ansamblis** – Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblis (u. k. 761)
- Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašas** – Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų sąrašas
- Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų teritorijų sąrašas** – Neprivatizuojamų buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų teritorijų sąrašas
- NKPAI** – Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas
- Pasaulio paveldo konvencija** – UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija
- Paminklosaugos komisija** – Valstybinė paminklosaugos komisija (2004 m. pervadinta Valstybine kultūros paveldo komisija)
- Paveldo komisija** – Valstybinė kultūros paveldo komisija
- Paveldo komisijos įstatymas** – Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatymas
- Prezidentūra** – Lietuvos Respublikos Prezidentūra
- PTR** – Paveldo tvarkybos reglamentas
- Respublikos Prezidentas** – Lietuvos Respublikos Prezidentas
- Seimas** – Lietuvos Respublikos Seimas
- Seimo Kultūros komitetas** – Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komitetas
- SŽNSĮ** – Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas
- Šv. apaštalų Jokūbo ir Pilypo kompleksas** – Vilniaus Šv. apaštalų Jokūbo ir Pilypo bažnyčios, dominikonų vienuolyno ansamblio ir Šv. Jokūbo ligoninės statinių kompleksas (u. k. 1073)
- Šv. Jokūbo ligoninės kompleksas** – Vilniaus Šv. apaštalų Jokūbo ir Pilypo bažnyčios, dominikonų vienuolyno ansamblio ir Šv. Jokūbo ligoninės statinių komplekso (u. k. 1073) dalis
- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija** – Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija
- Teisingumo ministerija** – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija
- Užsienio reikalų ministerija** – Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija
- Užsienio reikalų ministras** – Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministras
- Vyriausybė** – Lietuvos Respublikos Vyriausybė
- Vertinimo taryba** – Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba
- VTPSI** – Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos
- Žemės įstatymas** – Lietuvos Respublikos žemės įstatymas
- Žemės reformos įstatymas** – Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymas
- Žemės ūkio ministerija** – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija

DVARŲ SODYBŲ PAVELDO APSAUGOS PROBLEMŲ TYRIMAS

1. Tyrimas atliktas susisteminius Paveldo komisijos rengtas analizes, priimtus sprendimus, posėdžių ir susitikimų protokolus.
2. Paveldo komisijos sprendimai: 2001 m. liepos 20 d. sprendimas Nr. 83 „Dėl dvarų paveldo išsaugojimo politikos“, 2002 m. rugsėjo 13 d. sprendimas Nr. 87 „Dėl Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcijos“, 2004 m. birželio 18 d. sprendimas Nr. 103 „Dėl kultūros paveldo apsaugos Telšių apskrities savivaldybės“, 2005 m. birželio 17 d. sprendimas Nr. S-5-(113) „Dėl kultūros paveldo apsaugos Vilniaus apskrityje“, 2005 m. rugsėjo 30 d. sprendimas Nr. S-6-(114) „Dėl istorinių želdynų tvarkymo ir apsaugos Lietuvoje“, 2007 m. kovo 9 d. sprendimas Nr. S-3-(122) „Dėl valstybinės Dvarų paveldo išsaugojimo programos vykdymo“, 2007 m. spalio 26 d. sprendimas Nr. S-5-(124) „Dėl kultūros paveldo būklės Šiaulių apskrityje“, 2008 m. lapkričio 14 d. sprendimas Nr. S-11(139) „Dėl paveldosaugos situacijos Panevėžio apskrityje“, 2010 m. balandžio 30 d. sprendimas Nr. S-5(159) „Dėl Lietuvos medinių statinių ir etnografinių kaimų kultūros paveldo išsaugojimo“, 2010 m. lapkričio 26 d. sprendimas Nr. S-9(163) „Dėl Lietuvos istorinių parkų ir sodų apsaugos“, 2010 m. rugsėjo 24 d. sprendimas Nr. S-8(162) „Dėl kultūros paveldo apsaugos Vilniaus apskrityje“, 2011 m. gegužės 27 d. sprendimas Nr. S-10(174) „Dėl Lietuvos Respublikos Klaipėdos ir Šilutės rajonų kultūros paveldo apsaugos būklės“, 2012 m. rugsėjo 28 d. sprendimas Nr. S-1(6.2.-175) „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų panaudojimo kultūros paveldo objektų išsaugojimui ir pritaikymui“, 2014 m. balandžio 25 d. sprendimas Nr. S-5(6.2.-187) „Dėl Trakų rajono kultūros paveldo apsaugos“, 2015 m. gegužės 23 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-196) „Dėl kultūros paveldo ir aplinkos apsaugos sąveikos politikos“, 2022 m. rugpjūčio 31 d. sprendimas Nr. S-4 (6.2.-250) „Dėl Liubavo dvaro sodybos (u. k. 899) paskelbimo kultūros paminklu“.
3. 2005 metais Valstybinė paminklosaugos komisija pervadinta į Valstybinę kultūros paveldo komisiją.
4. Paminklosaugos komisijos 2002 m. rugsėjo 13 d. sprendimas Nr. 87 „Dėl Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcijos“, paskelbtas Teisės aktų registre <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.187659?jfwid=r9uousxwu>.
5. Vyriausybės 2003 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 481 „Dėl Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcijos“, paskelbtas Teisės aktų registre <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.209541?jfwid=r9uousxwu>.
6. Paveldo komisijos 2007 m. kovo 9 d. sprendimas Nr. S-3-(122) „Dėl valstybinės Dvarų paveldo išsaugojimo programos vykdymo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.294272>.
7. Paveldo komisijos 2022 m. gruodžio 16 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-252) „Dėl dvarų sodybų apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/77e1ec0804e1ed8df094f359a60216>.
8. Kultūros ministerijos 2020 m. gruodžio 22 d. raštas Nr. S2-3808 Paveldo komisijai „Dėl neprivatizuotinių dvarų sąrašo pakeitimo“.
9. Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdanč privatizavimą ir žemės reformą“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6569/THyTyttPtj>.
10. 2022 m. spalio 28 d. Paveldo komisijos pažyma „Dėl buvusių dvarų sodybų vientisumo principo įgyvendinimo“. Rengėjas – Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vyriausiasis specialistas Artūras Bundonis.
11. Vyriausybės 1993 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 369 „Dėl buvusių dvarų sodybų ir palivarkų paminklinių sodybų apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.7967/asr>.

12. Lietuvos Respublikos Žemės reformos įstatymas, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2718>.
13. 2022 m. spalio 28 d. Paveldo komisijos pažymos „Dėl buvusių dvarų sodybų vientisumo principo įgyvendinimo“ priedas. Rengėjas – Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vyriausiasis specialistas Artūras Bundonis.
14. 2023 m. balandžio 14 d. Paveldo komisijos pažyma „Dėl informacijos apie neprivatizuotinių dvarų sodybų duomenis, teikiamus kultūros vertybių registre“. Rengėjas – Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vyriausiasis specialistas Artūras Bundonis.
15. Paveldo komisijos 2022 m. rugsėjo 8–9 d. išvažiavimo posėdžio į dvarų sodybas Šiaurės ir rytų Lietuvoje protokolas Nr. V17-3.
16. Paveldo komisijos 2022 m. gruodžio 16 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-252) „Dėl dvarų sodybų apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/77e1ec0804e11ed8df094f359a60216>.
17. Po 1994 m. įvykusios Dvarų sodybų vertės ir būklės įvertinimo revizijos ir vėlesnių tyrimų į KVR įtrauktos 513 dvarų ir palivarkų sodybos, kurių kompleksiskumas ar istorinė menotyrinė vertė tuo metu atitiko dvarų kultūros paveldui keliamus reikalavimus. 2024 m. Departamento duomenimis KVR yra 484 dvarų sodybos, ir apie 70 dvarviečių (iš viso apie 554), kuriose jau nėra pastatų (jų apsaugos pobūdis – archeologinis). Nuo 2014 m. teisinė apsauga panaikinta 46 objektams.
18. Paveldo komisijos 2021 m. liepos 2 d. sprendimas Nr. S-2(6.2.-243) „Dėl kultūros paveldo dokumentavimo centro“, paskelbtas Teisės aktų registre <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b449fbb0e3481eb866fe2e083228059?jfwid=1v5692gvz>.
19. Lietuvos dvarų atlasas I, Šilalės rajono savivaldybė, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2012; Lietuvos dvarų atlasas II, Pagėgių savivaldybė, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2014.
20. 2014 m. atliktoje Valstybės kontrolės audito ataskaitoje teigiama, kad „apie 74 proc. dvarų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorijos yra nevientisos ir turi kelis valdytojus, todėl pasitaiko atvejų, kai dėl jų skirtingų interesų ir finansinės padėties sunku priimti bendrus sprendimus dėl tvarkybos darbų“.
21. Departamento direktoriaus 2005 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. Į-04 „Dėl ilgalaikės medinių dvarų paveldo objektų tvarkymo darbų programos patvirtinimo“.
22. Paveldo komisijos 2021 m. vasario 2 d. raštas Nr. V11-21 Kultūros ministerijai „Dėl neprivatizuotinių dvarų sąrašo pakeitimo“.
23. 2023 m. birželio 23 d. Paveldo komisijos pažyma „Dėl dvarų sodybų apsaugos ir Verkių dvaro sodybos apsaugos atvejo“. Rengėjai: Paveldo komisijos administracijos darbuotojai: Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vadovė Viktorija Gadeikienė, vyriausieji specialistai Artūras Bundonis, Artūras Stepanovič, Agnė Pancerovaitė, viešojo administravimo institucijos specialistas Julius Markevičius ir vyresnysis patarėjas teisės klausimais Rimantas Bitinas.
24. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2021 m. vasario 23 d. aktas Nr. KPD-RM-1858/4.
25. Gamtos tyrimų centro 2023 m. gegužės 9 d. raštas Nr. SR-180 Vilniaus miesto merui Valdui Benkunskui.
26. Aplinkos ministro 2009 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. D1-342 „Dėl Verkių regioninio parko tvarkymo plano patvirtinimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.347571>.
27. Vilniaus m. savivaldybės tarybos 2018 m. liepos 25 d. sprendimas Nr. I-1660 „Dėl Verkių architektūrinio draustinio ir rekreacinės zonos detaliojo plano tvirtinimo“, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d., <https://aktai.vilnius.lt/document/30312971>.
28. Vyriausybės 1994 m. birželio 13 d. nutarimas Nr. 462 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. 256 dalinio pakeitimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.12933>.
29. Vyriausybės 2008 m. nutarimas Nr. 155 „Dėl kultūros paveldo objektų paskelbimo kultūros paminklais“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.315096>.

30. Gamtos tyrimų centro 2021 m. rugpjūčio 27 d. raštas Nr. SR-350 valstybės įmonei „Turto bankas“ „Dėl Gamtos tyrimų centro nekilnojamojo turto perdavimo“.
31. Įveiklinimo pavyzdys: Raudondvario dvaro sodyba (Kauno r.) yra įrašyta į Neprivatizuotinių buvusių dvarų sodybų sąrašą. Ši valstybės saugomą paminklinį kompleksą sudaro 13 pastatų ir parkas. Po Antrojo pasaulinio karo Raudondvario dvare buvo įsikūręs Žemės ūkio inžinerijos institutas. Vėliau ši mokslo įstaiga sumenko ir išsikėlė iš visų dvaro pastatų. Keliuose pastatuose buvo įrengti butai, kuriuose anksčiau gyveno instituto darbuotojai. Nepriklausomybės pradžioje jiems buvo leista šiuos būstus privatizuoti. 2008 m. Kauno r. savivaldybė iš valstybės perėmė apleistą ir nuniokotą Raudondvario dvarą ir daugiau kaip dešimtmetį tvarkė kompleksą, kūrė visuomenei patrauklią erdvę: įgyvendino kelis ES remiamus projektus, todėl dvaro sodybos kompleksas buvo renovuotas ir pritaikytas įvairioms veikloms, sutvarkė dvaro parką, išpirko oficinose esančius butus iš gyventojų ir pradėjo juos tvarkyti. Per keliolikos metų laikotarpį Kauno r. savivaldybė iš Europos Sąjungos, valstybės, savivaldybės ir privačių lėšų atkūrė ir sutvarkė perimtus pastatus ir teritoriją bei pritaikė juos turizmui, kultūrai ir kitai visuomeninei veiklai. Kauno r. savivaldybės tarybos 2009 m. vasario 26 d. sprendimu Nr. TS-54 buvo įsteigta viešoji įstaiga „Raudondvario dvaras“, kuri administruoja Raudondvario dvaro sodybą, organizuoja įvairius renginius, dalyvauja projektinėje veikloje, vykdo nekilnojamojo turto nuomą, teikia informacijos, konsultacijų, menų studijos, rezidavimo ir mokymo paslaugas bei teikia praktinę pagalbą smulkaus ir vidutinio verslo subjektams, susijusiems su menų, prisideda prie tarptautinio bendradarbiavimo. Kauno r. savivaldybė yra vienintelė šios įstaigos dalininkė. Renovuotuose dvaro rūmuose vyksta Kauno rajono civilinės santuokos ceremonijos, konferencijos, koncertai, valstybinių švenčių minėjimai; ledainėje atidarytas Kauno rajono turizmo ir verslo informacijos centras; oranžerijoje įsikūręs restoranas; 2015 m. žirgynė atidarytas menų inkubatorius, kuriame reziduoja Kauno rajono ir visos Lietuvos jaunieji menininkai; žirgyno patalpose įrengta mobili 500 vietų teatro ir koncertų salė.
32. Paveldo komisijos 2023 m. rugpjūčio 29 d. raštas Nr. V11-88 „Dėl Verkių dvaro sodybos valdymo bei naudojimo problemų“.
33. Vyriausybės 2024 m. spalio 30 d. posėdžio protokolas Nr. 45, <https://lrvt.lt/lt/posedziai/lietuvas-respublikos-vyriausybes-posedis-1793/>.
34. Respublikos Prezidento kanceliarijos informacija.
35. Respublikos Prezidento kanceliarijos, Paveldo komisijos, Kultūros ministerijos ir Departamento 2024 m. gegužės 8 d. bendras kreipimasis „Dėl dvarų sodybų paveldo tyrimų ir išsaugojimo paskirtinės programos iniciavimo“.
36. Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2023 m. liepos 20 d. įsakymas Nr. V-405 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos paskirtinių programų rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
37. Paveldo komisijos 2022 m. gruodžio 16 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-252) „Dėl dvarų sodybų apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/77e11ec0804e11ed8dfo94f359a60216>.

ŠALTINIAI

I. TYRIMŲ IR PROJEKTAVIMO ŠALTINIAI

- Baliulytė, Indrė. *Buv. Šv. Jokūbo ligoninės pastatų kompleksas Vilniuje, Lukiškių a. 10, Istorinė pažyma*. 2005.
- Baliulytė, Indrė. *Šv. Jokūbo ligoninės pastatų kompleksas u. k. Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registre 30748, Vasario 16-osios g. 1, Vilnius, Istorinių tyrimų apibendrinimas*. 2018.
- Dijokienė, Dalia (vadov.). *Atkuriamo ir naujai formuojamo užstatymo principų tyrimas Subačiaus g. Vilniaus senamiestyje*. Vilniaus Gedimino technikos universiteto Urbanistikos katedra, 2016.
- Ferguson, Daina, Kliobavičiūtė, Irena ir Gintautas Zabiela. *Daugiabučio gyvenamojo namo Subačiaus g. 20 ir 22 Vilniuje projektinių pasiūlymų vertinimas dėl galimo poveikio Vilniaus istorinio centro, įrašyto į UNESCO pasaulinio paveldo sąrašą, išskirtinei visuotinei vertei bei išvadų kitam projektavimo etapui teikimas*. ICOMOS Lietuvos nacionalinis komitetas, 2016.
- Gudynaitė, Birutė. *Gyv. namas Vilniuje Rūdninkų g. 13 vietinės reikšmės XVI–XVII a. architektūros paminklas. Priešprojektiniai darbai. Architektūrinių tyrimų fotofiksacija, T. 2*. 1986. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 12, b. 33971.
- Gudynaitė, Birutė. *Pastato Vilniuje, Rūdninkų gt. Nr. 13 vietinės reikšmės XVI a. vid. architektūros paminklo ATV993 architektūrinių tyrimų ir restauravimo darbų priežiūros mokslinė ataskaita, T. 1*. 1992. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 6863.
- Gudynaitė, Birutė. *Pastato Vilniuje, Rūdninkų gt. Nr. 13 a. vietinės reikšmės XVI a. vid. architektūros paminklo ATV993 architektūrinių tyrimų ir restauravimo darbų priežiūros mokslinė ataskaita. Fotofiksacija, T. 3*. 1992. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 6866.
- Gudynaitė, Birutė ir Antanas Simonas Pilypaitis. *Pastatas Vilniuje, Rūdninkų g. Nr. 13. Šiaurinio korpuso patalpų interjero projektas, 1 dalis*. 1997. VĮ Turto bankas archyvas.
- Gudynaitė, Birutė. *Gyv. namas Vilniuje Rūdninkų g. 13 vietinės reikšmės XVI–XVII a. architektūros paminklas AtR-6a. Priešprojektiniai darbai. Architektūriniai tyrimai ir restauraciniai pasiūlymai, T. 1*. 1986. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 12, b. 33980.
- Gudynaitė, Birutė ir Arimeta Vojevodskaitė. *Pastato Vilniuje, Rūdninkų gt. Nr. 13 vietinės reikšmės XVI a. vid. architektūros paminklo ATV993 architektūrinių tyrimų ir restauravimo darbų priežiūros mokslinė ataskaita. Architektūriniai istoriniai tyrimai*. 1992. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 6865.
- Gvildys, Antanas. *Viešbučio (7.1) statybos, administracinių pastatų (7.2) 1D2/p (u. k. 30749), 2D2/p (u. k. 30750) rekonstravimo, administracinių pastatų (7.2) 5D1/p (u. k. 30751), 7 D3/p (u. k. 30752) kapitalinio remonto Vasario 16-osios g. 1, Vilniuje, projektas*. UAB „Archinova“.
- Gvildys, Antanas ir Saulius Šimelionis. *Vilniaus senamiesčio 57 kvartalas. Gyvenamas namas Vilniuje, Rūdninkų g. Nr. 13. Vietinės reikšmės XVI–XVII a. architektūros paminklas. Restauravimo - pritaikymo darbo projektas. Architektūriniai statybiniai sprendimai*. 1986. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 12, b. 33985.
- Gvildys, Antanas ir Saulius Šimelionis. *Vilniaus senamiesčio 57 kvartalas. Gyvenamas namas Vilniuje, Rūdninkų g. Nr. 13. Vietinės reikšmės XVI–XVII a. architektūros paminklas. Restauravimo - pritaikymo darbo projektas. Bendras aiškinamasis raštas*. 1986. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 12, b. 33984.
- Kaplerienė, Bronė. *Viet. reikš. XVI–XIX a. arch. paminklas. Vilnius, Rūdninkų 13 Vilniaus senamiesčio 57 kvartalas. Patalpa su freskom* Nr. 122. 1992. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 6872.
- Kaušiniene, Audronė. *Žvalgomieji polichromijos tyrimai, Buvusios Misionierių ligoninės pastatas (AtR56) Subačiaus g. 20, 24, 26, 28. RPF Archeodomus*, 2008.
- Kvizikevičius, Linas. *Vilniaus miesto istorinės dalies vad. Naujamiesčiu (33653), Vilniaus Lukiškių dominikonų vienuolyno statinių ansamblio (10730), Šv. Jokūbo ligoninės pastatų komplekso (30748) teritorijos, Vasario 16-osios g. 1, Vilniaus m. taikomųjų mokslinių ardomųjų tyrimų išvadų pažyma*. Vilnius, 2018-02-08.
- Ozdemir, Burcu (UNESCO World Heritage Centre), Drury, Paul (ICOMOS). *Report of the joint World Heritage Centre / ICOMOS Advisory Mission to the World Heritage property Vilnius Historic Centre, Lithuania (C 541bis)*. ICOMOS international council on monuments and sites, 2017.

- Patkauskas, Stasys. *Archeologinių tyrimų Vilniuje, Rūdninkų 13, 1987 m. ataskaita*. 1988. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 6867.
- Poška, Tauras. *Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų Subačiaus g. 28, Vilniuje, ataskaita*. Archeologijos projektų centras Antiqua, 2008.
- Projektuojamų tūrių virtualus modeliavimas Vilniaus senamiesčio panoramose. VĮ Vilniaus planas, 2016.
- Sklypo Vilniuje, Vasario 16-osios 10 (kad. Nr. 0101/0040:248) detalusis planas. UAB „Senajo miesto architektai“, 2007.
- Sklypo Vasario 16-osios g. 10 detaliojo plano (reg. Nr. 2088) sprendinių koregavimas sklype Nr. 1 (K/Nr. 0101/0040:303) Vasario 16-osios g. 1, Vilniuje. UAB „Senajo miesto architektai“, 2017.
- Stankevičiūtė, Justina. *Vilniaus senajo miesto vietos su priemiesčiais (25504), senamiesčio (16073), misionierių vienuolyno statinių ansamblio (761) ir Vaikelio Jėzaus vaikų prieglaudos pastato (33915) teritorijų Subačiaus g. 26, žvalgomųjų archeologinių ir detaliųjų tyrimų 2015 m. ataskaita*. UAB „Kultūros vertybių paieška“, 2015.
- Vaitulevičienė, Eglė. *XVI-XVII a. arch. paminklo - gyv. namo Vilniuje, Rūdninkų g. 13 polichrominių paieškų darbų ataskaita*. 1986. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 6869.
- Valeckas, Rimas. *Žvalgybiniai architektūriniai tyrimai, Subačiaus g. 20, 24, 26, 28, Vilniuje (U1P, G360 K)*. 2008.
- Vileikienė, Laima. *Buv. Misionierių ligoninės pastatų komplekso istorinė apybraiža*. Vilnius, 2008.
- Vilniaus Šv. apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčios ir dominikonų vienuolyno ansamblio – vertybės teritorija. Sklypų sudalijimo projektas. UAB „Senajo miesto architektai“.
- Zilinskas, Robertas. *Buv. Šv. Jokūbo ligoninės pastatų komplekso, Vilniuje, Vasario 16-osios g. 10 architektūros tyrimai, paruošiamieji darbai*. UAB „Senajo miesto architektai“, 2005.
- Žukovskis, Robertas. *Buv. Šv. Jokūbo ligoninės pastatų komplekso, Vilniuje, Vasario 16-osios g. 10 teritorijos pietinės dalies archeologiniai tyrimai ir ataskaita*. Archeologijos projektų centras Antiqua, 2006.

II. VALSTYBINĖS KULTŪROS PAVELDO KOMISIJOS DOKUMENTAI

Sprendimai

- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 1995 m. gegužės 12 d. sprendimas Nr. 1 „Dėl Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato steigimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.030E2E0E612E>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 1997 m. birželio 20 d. sprendimas Nr. 34 „Dėl numatomų paminklosaugos reformų“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.40656>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 1997 m. liepos 8 d. sprendimas Nr. 36 „Dėl Vilniaus senamiesčio, pasaulinio kultūros paveldo objekto, išsaugojimo užtikrinimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.42080?positionInSearchResults=331&searchModelUUID=710boae0-434a-427d-a71f-do7a55418ab9>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2000 m. sausio 21 d. sprendimas Nr. 66 „Dėl kultūros vertybių išsaugojimo Vilniaus mieste“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.94710>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2000 m. kovo 17 d. sprendimas Nr. 70 „Dėl kultūros vertybių tvarkymo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.100282?positionInSearchResults=756&searchModelUUID=710boae0-434a-427d-a71f-do7a55418ab9>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2000 m. balandžio 28 d. sprendimas Nr. 71 „Dėl Kernavės muziejaus – rezervato kultūros vertybių apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.100283?positionInSearchResults=725&searchModelUUID=710boae0-434a-427d-a71f-do7a55418ab9>.

- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2001 m. liepos 20 d. sprendimas Nr. 83 „Dėl dvarų paveldo išsaugojimo politikos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.145600>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2001 m. lapkričio 30 d. sprendimas Nr. 84 „Dėl Kuršių nerijos paveldo apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.156364?positionInSearchResults=438&searchModelUUID=710boae0-434a-427d-a71f-do7a55418ab9>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2002 m. rugsėjo 13 d. sprendimas Nr. 87 „Dėl Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcijos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.187659?jfwid=r9uousxwu>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2002 m. lapkričio 15 d. sprendimas Nr. 89 „Dėl kultūros paveldo apsaugos karo ir ekstremalių situacijų atvejais“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.194362>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2002 m. gruodžio 20 d. sprendimas Nr. 90 „Dėl jūrinio kultūros paveldo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.198367?positionInSearchResults=184&searchModelUUID=710boae0-434a-427d-a71f-do7a55418ab9>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2003 m. vasario 14 d. sprendimas Nr. 91 „Dėl Rusijos federacijos planuojamos naftos gavybos Baltijos jūroje ties Kuršių nerija“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.205482?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=4bca5eae-fb4f-44e0-ad13-f055a2e632e9>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2004 m. gegužės 14 d. sprendimas Nr. 100 „Dėl Kauno miesto plėtos ir kultūros paveldo būklės bei jos problemų“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.234311?jfwid=-k3id7nlku>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2004 m. birželio 4 d. sprendimas Nr. 102 „Dėl Vilniaus miesto kultūros vertybių apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.236295?positionInSearchResults=185&searchModelUUID=e66bfddf-35fi-4cob-886f-9df7b6eb837>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2004 m. birželio 18 d. sprendimas Nr. 103 „Dėl kultūros paveldo apsaugos Telsių apskrities savivaldybėse“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.236703>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2004 m. rugsėjo 17 d. sprendimas Nr. 104 „Dėl numatomų stambių statybų į Pasaulio paveldo sąrašą įrašytoje Kuršių nerijoje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.241875?positionInSearchResults=139&searchModelUUID=e66bfddf-35fi-4cob-886f-9df7b6eb837d>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės paminklosaugos komisijos 2004 m. lapkričio 19 d. sprendimas Nr. 105 „Dėl Nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmenų“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.246644>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2005 m. birželio 10 d. sprendimas Nr. S-4-(112) „Dėl pasaulio paveldo vietovės – Kuršių Nerijos – paveldosaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.258428>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2005 m. birželio 17 d. sprendimas Nr. S-5-(113) „Dėl kultūros paveldo apsaugos Vilniaus apskrityje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.258618?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=1905edo9-e6ef-4c06-be9d-06d330897804>.

- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2005 m. rugsėjo 30 d. sprendimas Nr. S-6-(114) „Dėl istorinių želdynų tvarkymo ir apsaugos Lietuvoje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.263665>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2007 m. vasario 23 d. nutarimas Nr. N-1 „Dėl Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato tvarkymo plano (planavimo schemos) rengimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.293668/>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2007 m. kovo 9 d. sprendimas Nr. S-3-(122) „Dėl valstybinės Dvarų paveldo išsaugojimo programos vykdymo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.294272>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2007 m. spalio 26 d. sprendimas Nr. S-5-(124) „Dėl kultūros paveldo būklės Šiaulių apskrityje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.308434>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2008 m. balandžio 25 d. sprendimas Nr. S-5-(133) „Dėl Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamento pakeitimo projekto“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.320145>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2008 m. lapkričio 14 d. sprendimas Nr. S-11(139) „Dėl paveldosaugos situacijos Panevėžio apskrityje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.331823?positionInSearchResults=o&searchModelUUID=1905edo9-e6ef-4c06-be9d-06d330897804>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2008 m. gruodžio 12 d. sprendimas Nr. S-14(142) „Dėl projekto „Architektūros parkas“ Vilniaus senamiestyje ir jo apsaugos zonoje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.334757?positionInSearchResults=35&searchModelUUID=14ab8042-1588-4f62-b9a2-54f2a9f6ea8d>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2009 m. rugsėjo 25 d. sprendimas Nr. S-8(150) „Dėl naujos redakcijos Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo koncepcijos projekto“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.354845?positionInSearchResults=26&searchModelUUID=14ab8042-1588-4f62-b9a2-54f2a9f6ea8d>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2010 m. vasario 26 d. sprendimas Nr. S-2(156) „Dėl pasaulio paveldo vietovės – Vilniaus istorinio centro (senamiesčio) esamos būklės bei autentiškumo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.366329>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2010 m. balandžio 30 d. sprendimas Nr. S-5(159) „Dėl Lietuvos medinių statinių ir etnografinių kaimų kultūros paveldo išsaugojimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.371589>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2010 m. gegužės 28 d. sprendimas Nr. S-6(160) „Dėl kultūros paveldo apsaugos ir Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimų įgyvendinimo Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, aplinkos apsaugos ir statybos teisėje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.374596>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2010 m. rugsėjo 24 d. sprendimas Nr. S-8(162) „Dėl kultūros paveldo apsaugos Vilniaus apskrityje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.382995?positionInSearchResults=o&searchModelUUID=1905edo9-e6ef-4c06-be9d-06d330897804>.

- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2010 m. lapkričio 26 d. sprendimas Nr. S-9(163) „Dėl Lietuvos istorinių parkų ir sodų apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.387791>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2011 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. S-8(172) „Dėl Deklaracijos dėl Kultūros paveldo apsaugos politikos paskelbimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.398481>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2011 m. gegužės 27 d. sprendimas Nr. S-10(174) „Dėl Lietuvos Respublikos Klaipėdos ir Šilutės rajonų kultūros paveldo apsaugos būklės“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.401743?positionInSearchResults=o&searchModelUUID=1905ed09-e6ef-4c06-be9d-06d330897804>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2012 m. rugsėjo 28 d. sprendimas Nr. S-1(6.2.-175) „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų panaudojimo kultūros paveldo objektų išsaugojimui ir pritaikymui“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.436541?positionInSearchResults=o&searchModelUUID=1905ed09-e6ef-4c06-be9d-06d330897804>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2014 m. balandžio 25 d. sprendimas Nr. S-5(6.2.-187) „Dėl Trakų rajono kultūros paveldo apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/eab18fa0d26211e39bf688e133d06adf?positionInSearchResults=o&searchModelUUID=1905ed09-e6ef-4c06-be9d-06d330897804>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2014 m. balandžio 25 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-188) „Dėl Kauno miesto kultūros paveldo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/eca57060d26211e39bf688e133d06adf?positionInSearchResults=3&searchModelUUID=14ab8042-1588-4f62-b9a2-54f2a9f6ea8d>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2015 m. gegužės 23 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-196) „Dėl kultūros paveldo ir aplinkos apsaugos sąveikos politikos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a98fd540039e11e588da8908dfa91cac>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2015 m. birželio 19 d. sprendimas Nr. S-7(6.2.-197) „Dėl Kuršių nerijos nacionalinio parko kultūros paveldo apsaugos 2005-2015 metais“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9362d7a01f6311e585eaba374ef4b409>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2015 m. spalio 16 d. sprendimas Nr. S-8(6.2.-198) „Dėl pasaulio paveldo vietovės – Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) ir jo aplinkos pokyčių“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/49356540769c11e59a1ed226d1cbceb5>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2016 m. rugsėjo 30 d. sprendimas Nr. S-17(6.2.-207) „Dėl Kuršių nerijos nacionalinio parko teritorijų planavimo dokumentų derinimo procedūrų užtikrinimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5a0f66e0874911e6a0f68fd135e6f40c?positionInSearchResults=151&searchModelUUID=e4d9a674-b128-4533-8dab-5b1a3coa3c40>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2016 m. gruodžio 28 d. sprendimas Nr. S-19(6.2.-209) „Dėl Kauno miesto istorinės dalies, vad. Naujamiesčiu, apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e9fddf30ce0b11e69185e773229ab2b2>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2018 m. rugsėjo 28 d. sprendimas Nr. S-8(6.2.-225) „Dėl UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/689ef211c80c11e8a82fc67610e51066>.

- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2018 m. spalio 12 d. sprendimas Nr. S-9(6.2.-226) „Dėl Kuršių nerijos, kaip UNESCO pasaulio paveldo vietovės, vietos valdytojo – Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcijos – veiklos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ea3139b2d17a11e8a82fc67610e51066?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=28088fd2-c88b-48ce-8c85-foebo65fa624>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2018 m. spalio 12 d. sprendimas Nr. S-10(6.2.-227) „Dėl Vilniaus istorinio centro, kaip UNESCO Pasaulio paveldo vietovės, vietos valdytojo – Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros – veiklos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dfbdbfd2d17a11e8a82fc67610e51066>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2019 m. spalio 18 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-234) „Dėl UNESCO pasaulio paveldo vertybės Kernavės archeologinės vietovės vietos valdytojo – Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos 2017–2018 m. veiklos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/03e12ccof43a11e9b399afo8doc47fd2>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2019 m. spalio 18 d. sprendimas Nr. S-7(6.2.-235) „Dėl UNESCO pasaulio paveldo objekto Struvės geodezinio lanko vietos valdytojo – Žemės ūkio ministerijos 2017–2018 m. veiklos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ef9fddf3oceob11e69185e773229ab2b2?positionInSearchResults=149&searchModelUUID=e4d9a674-b128-4533-8dab-5b1a3coa3c40>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2021 m. vasario 26 d. sprendimas Nr. S-1(6.2.-242) „Dėl UNESCO pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos nuostatų įgyvendinimo Lietuvos nacionalinėje teisėje“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2f36a130801511eb9601893677bfd7d8>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2021 m. liepos 2 d. sprendimas Nr. S-2(6.2.-243) „Dėl kultūros paveldo dokumentavimo centro“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b449fbboe34811eb866fe2e083228059?jfwid=1v5692gvz>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2022 m. rugpjūčio 31 d. sprendimas Nr. S-4(6.2.-250) „Dėl Liubavo dvaro sodybos (u.k. 899) paskelbimo kultūros paminklu“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8e2dbb122a2d11edbf47foo36855e731?positionInSearchResults=3&searchModelUUID=1905edo9-e6ef-4c06-be9d-06d330897804>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2022 m. gruodžio 16 d. sprendimas Nr. S-6(6.2.-252) „Dėl dvarų sodybų apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/77e11eco804e11ed8df094f359a60216>.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2023 m. gegužės 26 d. sprendimas Nr. S-3(6.2.-255) „Dėl Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo, esančio užsienyje, apsaugos politikos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0484e1fofe111ed9978886e85107ab2>.

Kiti dokumentai

- Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2020 m. gruodžio 22 d. raštas Nr. S2-3808 Lietuvos Respublikos Valstybinei kultūros paveldo komisijai „Dėl neprivatizuotinių dvarų sąrašo pakeitimo“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2010 m. veiklos ataskaita, paskelbta Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/TAIS.392864/#_.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2016 m. birželio 30 d. raštas Nr. V11-195 (1.13.) „Dėl daugiabučio gyvenamojo namo Subačiaus g. 20, 22, Vilniuje projektinių pasiūlymų vertinimo“.

- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2017 m. kovo 24 d. raštas Nr. V11-68 (6.5.) „Dėl statybos darbų šalia Vilniaus Misionierių vienuolyno statinių ansamblio“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2017 m. balandžio 7 d. posėdžio pažyma „Vilniaus Misionierių vienuolyno komplekso tvarkymo planas, apskaita, daugiabučių namų Subačiaus g. 20, Vilniuje, projektas ir vykdomi statybos darbai“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2017 m. balandžio 21 d. raštas Nr. V11-109(6.4.) „Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2017 m. gegužės 23 d. raštas Nr. V11-115(6.5.) Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos antrajai nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybai „Dėl Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblio vertingųjų savybių“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2017 m. birželio 2 d. raštas Nr. V11-163(1.24.) Generalinei prokuratūrai „Dėl vykdomų statybos darbų Subačiaus gatvėje šalia Vilniaus Misionierių vienuolyno statinių ansamblio teisėtumo“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2017 m. liepos 24 d. raštas Nr. V11-220(1.24.) Generalinei prokuratūrai „Dėl informacijos ir dokumentų pateikimo“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2018 m. gegužės 7 d. raštas Nr. V11-120(1.12.) „Dėl viešbučio su konferencijų centru ir biurais Vasario 16-osios g. 1, Vilniuje projekto“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2020 m. birželio 5 d. nuotolinio posėdžio protokolas Nr. V17-9(6.1).
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2020 m. rugsėjo 8 d. atsakymas Nr. V11-135(6.3E) Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijai „Dėl Rasos Kalinauskaitės peticijoje pateikto pasiūlymo“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2021 m. vasario 2 d. raštas Nr. V11-21 Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai „Dėl neprivatizuotinių dvarų sąrašo pakeitimo“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2021 m. vasario 5 d. atsakymas Nr. V11-26 (6.3E) Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komitetui „Dėl siūlymų projektui Nr. XIII P-5324“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2022 m. rugsėjo 8–9 d. išvažiuojamojo posėdžio į dvarų sodybas Šiaurės ir Rytų Lietuvoje protokolas Nr. V17-3.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2022 m. spalio 28 d. pažyma „Dėl buvusių dvarų sodybų vientisumo principo įgyvendinimo“. Rengėjas – Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vyriausiasis specialistas Artūras Bundonis.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2023 m. balandžio 14 d. pažyma „Dėl informacijos apie neprivatizuotinių dvarų sodybų duomenis, teikiamus kultūros vertybių registre“. Rengėjas – Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vyriausiasis specialistas Artūras Bundonis.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2023 m. birželio 23 d. pažyma „Dėl dvarų sodybų apsaugos ir Verkių dvaro sodybos apsaugos atvejo“. Rengėjai: Paveldo komisijos administracijos darbuotojai: Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vadovė Viktorija Gadeikienė, vyriausieji specialistai Artūras Bundonis, Artūras Stepanovič, Agnė Pancerovaitė, viešojo administravimo institucijos specialistas Julius Markevičius ir vyresnysis patarėjas teisės klausimais Rimantas Bitinas.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2023 m. rugpjūčio 29 d. raštas Nr. V11-88 „Dėl Verkių dvaro sodybos valdymo bei naudojimo problemų“.
- Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos ir Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2024 m. gegužės 8 d. bendras kreipimasis „Dėl dvarų sodybų paveldo tyrimų ir išsaugojimo paskirtinės programos iniciavimo“.
- Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos 2017 m. kovo 17 d. raštas Lietuvos Respublikos Valstybinei kultūros paveldo komisijai „Dėl duomenų teikimo“.

III. KITŲ INSTITUCIJŲ DOKUMENTAI

2019 m. sausio 29 d. taikos sutartis Nr. SU-10 tarp Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, UAB „Misionierių namai“ ir UAB „Vakarų Baltijos korporacija“.

Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdžio 2017 m. spalio 10 d. prašymas Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto pirmininkui ir Lietuvos Respublikos Valstybinei kultūros paveldo komisijai suteikti informaciją apie UNESCO misiją Vilniuje.

Asociacijos „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ 2017 m. rugpjūčio 17 d. kreipimasis į valstybės institucijas „Dėl Vilniaus istorinio centro (UNESCO objekto Nr. 541) gelbėjimo“.

Gamtos tyrimų centro 2021 m. rugpjūčio 27 d. raštas Nr. SR-350 valstybės įmonei „Turto bankas“ „Dėl Gamtos tyrimų centro nekilnojamojo turto perdavimo“.

Gamtos tyrimų centro 2023 m. gegužės 9 d. raštas Nr. SR-180 Vilniaus miesto merui Valdui Benkunskui.

Generalinės prokuratūros 2017 m. birželio 20 d. raštas Nr. 17.2.-5233 Lietuvos Respublikos Valstybinei kultūros paveldo komisijai „Dėl pareiškimo nagrinėjimo“.

Kauno miesto savivaldybės tarybos 2005 m. gegužės 26 d. sprendimas Nr. T-303 „Dėl Kauno miesto vertingų kultūros paveldo objektų įrašymo į Kauno miesto savivaldybės nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2db4e78ofa011e5bf4ee4a6d3cdb874?positio nInSearchResults=60&searchModelUUID=14ab8042-1588-4f62-b9a2-54f2a9f6ea8d>.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2005 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. Į-04 „Dėl ilgalaikės medinių dvarų paveldo objektų tvarkymo darbų programos patvirtinimo“.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2017 m. spalio 20 d. raštas Nr. (9.41.)2-2494 Vilniaus miesto savivaldybės administracijai ir Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Vilniaus

teritoriniam skyriui „Dėl administracinių pastatų (7.2) 1D2/p (u. k. 30749), 2D2/p (u. k. 30750) rekonstravimo, administracinių pastatų (7.2) 5D1/p (u. k. 30751), 7D3/p (u. k. 30752) kapitalinio remonto, viešbučio (7.1) statybos, Vasario 16-osios g. 1, Vilniuje, projektinių pasiūlymų“.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2020 m. birželio 23 d. raštas Nr. (1.23 E)2-1598 Lietuvos Respublikos Valstybinei kultūros paveldo komisijai „Dėl archeologinių tyrimų Vilniaus Šv. apaštalų Jokūbo ir Pilypo bažnyčios, dominikonų vienuolyno ansamblio ir Šv. Jokūbo ligoninės statinių komplekso (1073) teritorijoje“.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2017 m. vasario 28 d. posėdžio protokolas Nr. VL-8.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2017 m. rugsėjo 26 d. posėdžio protokolas Nr. VL-21.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2018 m. spalio 16 d. aktas Nr. KPD-RM-VT1/69.18

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2018 m. gruodžio 4 d. aktas Nr. KPD-RM-2743.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2019 m. balandžio 9 d. aktas Nr. KPD-RM- 2743/1.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2021 m. vasario 23 d. aktas Nr. KPD-RM-1858/4.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2021 m. lapkričio 16 d. aktas Nr. KPD-RM- 2743/2.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos 2017 m. gegužės 29 d. raštas Lietuvos Respublikos Valstybinei kultūros paveldo komisijai „Dėl Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblio vertingųjų savybių“.

- Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Vilniaus teritorinio skyriaus 2015 m. gruodžio 11 d. patvirtinti specialieji paveldosaugos reikalavimai (laikinasis apsaugos reglamentas) Nr. EV-1054.
- Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Vilniaus teritorinio skyriaus 2018 m. kovo 5 d. atsakymas Nr. (1.29.-V)2V-429 Lietuvos dailės istorikų draugijai „Dėl informacijos apie Šv. Jokūbo ligoninės pastatų komplekso teritorijoje planuojamų statybų“.
- Licėjaus ir viešbučio su konferencijų centru Vasario 16-osios g. 1, Vilniuje tarptautinis atviras projekto konkursas. Konkurso eigą ir rezultatus apibendrinanti konkurso ataskaita*, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 20 d., <https://www.architektusajunga.lt/wp-content/uploads/2019/10/VSR-16-KONKURSO-ATASKAITA-2019-10-15.pdf>
- Lietuvos architektų rūmų Urbanistinės plėtros darbo grupės 2018 m. kovo 24 d. raštas Lietuvos architektų rūmų pirmininkui ir Vilniaus regioninei architektūros tarybai „Dėl planuojamų statybų buvusios Šv. Jokūbo ligoninės sklype“.
- Lietuvos architektų rūmų Vilniaus regioninės architektų tarybos 2018 m. balandžio 20 d. išvada.
- Lietuvos aukščiausiojo teismo 2019 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eCIK-1486/2019, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://eteismai.lt/byla/99458029847669/eCIK-1486/2019>.
- Lietuvos dailės istorikų draugijos 2017 m. kovo 29 d. raštas Lietuvos Respublikos Prezidento Švietimo, mokslo ir kultūros grupei, Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komitetui, Vilniaus miesto merui, kt. „Dėl vykdomų statybos darbų Vilniaus misionierių vienuolyno ansamblio teritorijoje“.
- Lietuvos dailės istorikų draugijos 2018 m. vasario 26 d. raštas Nr. 1 Lietuvos Respublikos kultūros ministrei, Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos, Lietuvos Respublikos aplinkos ministrui, kt. „Dėl biurų kvartalo ir viešbučio „St. Jacob“ projekto ir statybos darbų prie Lukiškių dominikonų Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo vienuolyno ansamblio ir Šv. Jokūbo ligoninės pastatų komplekse“.
- Lietuvos dailės istorikų draugijos 2018 m. balandžio 19 d. raštas Generalinei prokuratūrai „Dėl galimo LR teisės aktų ir viešojo intereso pažeidimo keičiant Šv. Jokūbo ligoninės pastatų komplekso vertingąsias savybes ir koreguojant sklypo detalų planą“.
- Lietuvos dailės istorikų draugijos 2021 m. balandžio 2 d. raštas Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Seimo aplinkos apsaugos komitetui, Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komitetui, Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijai „Dėl Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo Nr. XIII-2166 6o straipsnio pakeitimo“, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. https://ldid.lt/wp-content/uploads/2021/04/LDID_21_04_02_Del_istatymo_XIII-216660.pdf.
- Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2023 m. liepos 20 d. įsakymas Nr. V-405 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos paskirtinių programų rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
- Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriato 2017 m. birželio 20 d. raštas Nr. 4S-125 miesto bendruomenėms „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos prokuratūrą dėl UNESCO pasaulio paveldo vietovės – Vilniaus istorinio centro“.
- Lietuvos Respublikos Žemės reformos įstatymas, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2718>.
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. D1-342 „Dėl Verkių regioninio parko tvarkymo plano patvirtinimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.347571>.
- Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. IV-259 „Dėl Nekilnojamųjų kultūros vertybių atskleidimui reikalingų tyrimų duomenų apimties aprašo patvirtinimo, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.259003?jfwid=bkaxn2zo>.
- Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. IV-558 „Dėl vienuolyno statinių ansamblio (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 761) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano patvirtinimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6b5e2b00566411e5a9129f08109b20ec>.

- Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus 2017 m. lapkričio 20 d. kreipimasis „Dėl naujų statybų Misionierių bažnyčios ansamblio aplinkoje“.
- Lietuvos Respublikos Restauratorių sąjungos 2019 m. sausio 3 d. kreipimasis Nr. RS19-01 03 į Lietuvos architektų sąjungą ir UAB „Orkela“.
- Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto 2017 m. gruodžio 14 d. raštas Nr. S-2017-11270 draugijai „Pilis“ „Dėl prašymo“.
- Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto 2021 m. sausio 20 d. kreipimasis Nr. S-2021-277 į Lietuvos Respublikos Valstybinę kultūros paveldo komisiją „Dėl siūlymų projektui Nr. XIIIIP-5324“.
- Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto ir asociacijos „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ 2018 m. spalio 13 d. surengto forumo „Strateginės bylos prieš visuomenės dalyvavimą Lietuvoje: ką daryti“ rezoliucija, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=9945.
- Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos 2020 m. liepos 21 d. kreipimasis Nr. S-2020-3211 į Lietuvos Respublikos Valstybinę kultūros paveldo komisiją „Dėl Rasos Kalinauskaitės peticijoje pateikto pasiūlymo“.
- Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos 2020 m. spalio 13 d. kreipimasis Nr. S-2020-4322 į Lietuvos Respublikos Valstybinę kultūros paveldo komisiją „Dėl Rasos Kalinauskaitės peticijoje pateikto pasiūlymo įgyvendinimo“.
- Lietuvos Respublikos Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo Nr. XIII-2166 60 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/a0obdd90143011eb9604df942ee8e443>.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr. 256 „Dėl buvusių dvarų sodybų – istorijos ir kultūros paminklų išsaugojimo principų atstatant nuosavybės teises, vykdant privatizavimą ir žemės reformą“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d. <https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6569/THyTyttPtj>.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 369 „Dėl buvusių dvarų sodybų ir palivarkų paminklinių sodybų apsaugos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.7967/asr>.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. birželio 13 d. nutarimas Nr. 462 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. balandžio 7 d. nutarimo Nr. 256 dalinio pakeitimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.12933>.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 481 „Dėl Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcijos“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.209541?jfwid=r9uouxwu>.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 1568 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.223098>.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. nutarimas Nr. 155 „Dėl kultūros paveldo objektų paskelbimo kultūros paminklais“, paskelbtas Teisės aktų registre, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.315096>.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. spalio 30 d. posėdžio protokolas Nr. 45, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://lrv.lt/lt/posedziai/lietuvos-respublikos-vyriausybes-posedis-1793/>.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-125-822/2019, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://eteismai.lt/byla/188531115622518/eAS-125-822/2019>.
- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. vasario 14 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-7-624/2019. Teisminio proceso Nr. 3-66-3-00010-2018-0. Procesinio sprendimo kategorijos 4.1; 16.3., žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 19 d., https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2019/02/2019-02-14nuasmenintas_sprendimasbylojeei-7-624-2019.docx.

- Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo
2019 m. gegužės 15 d. nutartis administracinėje
byloje Nr. EAS-320-520/2019, žiūrėta
2025 m. rugpjūčio 5 d. [https://eteismai.lt/
byla/246868147822971/eAS%20320-520/2019](https://eteismai.lt/byla/246868147822971/eAS%20320-520/2019).
- „Misionierių sodai“ gyvenamosios paskirties
pastato su požemine automobilių stovėjimo
aikštele Subačiaus g. 26, 28, Vilniuje projekto
architektūrinių pasiūlymų (idėjinio projekto)
architektūrinio konkurso vertinimo komisijos
posėdžio protokolo Nr. 2 priedas Nr. 2
„Projektinių pasiūlymų prizinių 1–3 vietų
rekomendacijos“.
- Senamiesčio bendruomenės „Gelbėjime sena-
miestį“ 2017 m. balandžio 24 d. raštas Lietuvos
Respublikos Seimo nariui Mykolui Majauskui.
- Šv. Jokūbo ligoninės pastatų komplekso
(u. k. 30748) apibrėžtų teritorijos bei apsaugos
zonos ribų planas. Sud. Putrimienė, Rasa,
2017 m. balandžio 12 d. Priedas prie Kultūros
paveldo departamento prie Kultūros
ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo
vertinimo tarybos 2019 m. balandžio 9 d. akto
Nr. KPD-RM- 2743/1.
- Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos
inspekcijos prie Aplinkos ministerijos 2018 m.
birželio 12 d. atsakymas Nr. 2D-8116 Lietuvos
dailės istorikų draugijai.
- Vilniaus apygardos administracinio teismo
2020 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje
byloje Nr. eI3-251-821/2020. Teisminis
proceso Nr. 3-61-3-03823-2018-o. Procesinio
sprendimo kategorija: 52.3; 55.2., žiūrėta 2025 m.
rugpjūčio 5 d. [https://vkpk.lt/wp-content/
uploads/2022/12/2020-0312nutartis-
bylojeel3-251-821-2020-1.docx](https://vkpk.lt/wp-content/uploads/2022/12/2020-0312nutartis-bylojeel3-251-821-2020-1.docx).
- Vilniaus apygardos prokuratūros 2018 m. balandžio
26 d. raštas Nr. 2.S.-4341 Lietuvos dailės istorikų
draugijai „Dėl prašymo persiuntimo“.
- Vilniaus apygardos teismo 2018 m. rugpjūčio 23 d.
nutartis civilinėje byloje Nr. E2S-2365-580/2018,
žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. [https://eteismai.
lt/byla/4718559207714/e2S-2365-580/2018](https://eteismai.lt/byla/4718559207714/e2S-2365-580/2018).
- Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 29 d.
nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1446-
661/2019, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d.
[https://eteismai.lt/byla/142727393259658/
e2A-1446-661/2019](https://eteismai.lt/byla/142727393259658/e2A-1446-661/2019).
- Vilniaus istorinio centro išskirtinės vertės išsau-
gojimo ir tausojamojo naudojimo priežiūros
komisijos, Senamiesčio bendruomenės aso-
ciacijos, Vilniaus bendruomenių asociacijos,
Žvėryno bendruomenės, Rasų kolonijos ben-
drumenės ir Aplinkos ir paveldo saugojimo
sąjūdžio 2017 m. gegužės 22 d. raštas valstybės
institucijoms „Dėl kreipimosi į Lietuvos Res-
publikos prokuratūrą dėl UNESCO pasaulio
paveldo vietovės – Vilniaus istorinio centro“.
- Vilniaus miesto apylinkės teismo 2018 m.
gruodžio 18 d. sprendimas civilinėje byloje
Nr. e2-23998-534, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d.
[https://eteismai.lt/byla/263091856823617/
e2-23998-534/2018](https://eteismai.lt/byla/263091856823617/e2-23998-534/2018).
- Vilniaus miesto apylinkės teismo 2012 m. lapkričio
9 d. nutartis byloje Nr. 1-1447-295/2012,
žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 19 d., [https://
liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/
tekstas.aspx?id=b916eefe-8107-496a-9a0c-
ea6e6cbe0076](https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b916eefe-8107-496a-9a0c-ea6e6cbe0076).
- Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo
vertinimo tarybos 2005 m. gruodžio 9 d. aktas
Nr. VI-RM-01.
- Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo
vertinimo tarybos 2010 m. liepos 2 d. posėdžio
protokolas Nr. 74.
- Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo
vertinimo tarybos 2015 m. spalio 14 d. posėdžio
protokolas Nr. 9-177/15 (2.1.57 MP4).
- Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo
vertinimo tarybos 2017 m. kovo 10 d. posėdžio
protokolas Nr. 9-76 /17(2.1.57 MP4).
- Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo
vertinimo tarybos 2017 m. birželio 9 d. posėdžio
protokolas Nr. 9-190 /17(2.1.57-MP4).
- Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros paveldo
vertinimo tarybos 2017 m. kovo 10 d. posėdžio
protokolas Nr. 9-76 /17(2.1.57 MP4).
- Vilniaus miesto savivaldybės administracijos
2016 m. sausio 28 d. patvirtinti specialieji
architektūros reikalavimai Nr. AR1782.
- Vilniaus miesto savivaldybės administracijos
direktoriaus pavaduotojos 2016 m. lapkričio
25 d. įsakymas Nr. A30-3396 „Dėl leidimo
inicijuoti sklypo vasario 16-osios g. 10 detaliojo
plano sprendinių koregavimą“, žiūrėta 2025 m.
rugpjūčio 5 d. [https://aktai.vilnius.lt/
document/30286345](https://aktai.vilnius.lt/document/30286345)

- Vilniaus m. savivaldybės administracijos direkto-
riaus pavaduotojo 2018 m. kovo 2 d. įsakymas
Nr. A30-498 „Dėl organizuojamo piketo“
- Vilniaus miesto savivaldybės administracijos
Miesto plėtros departamento 2017 m. rugsėjo
25 d. sprendimas Nr. A30-2580 „Dėl sklypo
Vasario 16-osios g. 10 detaliojo plano sprendinių
koregavimo tvirtinimo“.
- Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2004 m.
rugpjūčio 25 d. sprendimas Nr. 1-485 „Dėl
Vilniaus miesto savivaldybės papildomo
privatizavimo objektų sąrašo tvirtinimo“,
žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://aktai.vilnius.lt/document/30003181>.
- Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2008 m.
balandžio 23 d. sprendimas Nr. 1-445 „Dėl
sklypo Vasario 16-osios g. 10 detaliojo plano
tvirtinimo“.
- Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2018 m.
balandžio 25 d. rezoliucija „Dėl Vilniaus
Lukiškių dominikonų vienuolyno, Šv. Pilypo ir
Jokūbo bažnyčios architektūrinio ansamblio“,
žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://aktai.vilnius.lt/document/30308830>.
- Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2018 m.
liepos 25 d. sprendimas Nr. I-1660 „Dėl Verkių
architektūrinio draustinio ir rekreacinės
zonos detaliojo plano tvirtinimo“, žiūrėta
2025 m. rugsėjo 4 d. <https://aktai.vilnius.lt/document/30312971>.
- Vilniaus Šv. apaštalų Jokūbo ir Pilypo bažnyčios,
dominikonų vienuolyno ansamblio ir Šv.
Jokūbo ligoninės statinių komplekso apibrėžtų
teritorijos bei apsaugos zonos ribų planas. Sud.
Bruzgelevičiūtė, Violeta, Kultūros paveldo
centras, 2021 m. spalio 28 d. Priedas prie
Kultūros paveldo departamento prie Kultūros
ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo
vertinimo tarybos 2021 m. lapkričio 16 d. akto
Nr. KPD-RM- 2743/2.
- IV. INTERNETINIAI ŠALTINIAI**
- Atnaujintos Šv. Jokūbo ligoninės komplekso
konkurso sąlygos. Lietuvos architektų sąjunga,
2019-07-02, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d.
<https://www.architektusajunga.lt/konkursai/las-konkursai/atnaujintos-sv-jokubo-ligonines-komplekso-konkurso-salygos/>.
- Atspindžiai. Paveldo kolekcija.* Lietuvos nacionalinio
radijo ir televizijos archyvo laidos įrašas,
2016-03-14, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/98195/atspindžiai>.
- Bus atšaukiamas Šv. Jokūbo ligoninės teritorijoje
planuojamo projekto derinimas. Kultūros
paveldo departamento prie Kultūros
ministerijos pranešimas, 2018-06-11, žiūrėta
2022 m. spalio 3 d. <http://www.kpd.lt/news/3636/158/Bus-atsaukiamas-sv-Jokubo-ligonines-teritorijoje-planuojamo-projekto-derinimas.html>.
- Davidonytė, Birutė. „Skandalingos statybos
Vilniaus širdyje: korupcinė praeitis, teismų
karuselė ir milijoninė grėsmė“. 15min.lt,
2017-09-07, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d.
<https://www.15min.lt/verslas/naujiena/nt-ir-interjeras/skandalingos-statybos-vilniaus-sirdyje-korupcine-praeitis-teismu-karusele-ir-milijonine-gresme-971-847392>.
- Dėl Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo
Nr. XIII-2166 2, 60, 66 straipsnių ir V skyriaus
šeštojo skirsnio pavadinimo keitimo įstatymo
projekto Nr. XIII-P-5324 (2). Lietuvos.link,
2021, žiūrėta 2022 m. spalio 3 d.
<https://lietuvas.link/wp-content/uploads/2021/05/pasirasytas-2021-05-03kreipimasis-del-Seimo-Kulturos-komiteto-iregistruoto-istatymo-projekto-ydingumo.pdf>.
- Gyvenamojo komplekso „Misionierių sodai“
Subačiaus g. Vilniuje konkursas. Lietuvos
architektų sąjunga, 2014-10-03, žiūrėta 2025 m.
rugpjūčio 5 d. <https://www.architektusajunga.lt/konkursai/gyvenamojo-komplekso-misionieriu-sodai-subaciaus-g-vilniuje-konkursas-1/>.
- Kalinauskaitė, Rasa. Aplinkos ir paveldo saugojimo
sąjūdžio 2018 m. kovo 21 d. pranešimas.
Lietuvos.link. žiūrėta 2022 m. spalio 3 d.
<https://lietuvas.link/vilniaus-meras-r-simasius-atsisake-isklausti-vilnieciu-susirinkusiu-i-piketa-del-naikinamo-paveldo-ir-neprieme-simbolines-dovanos/>.
- Kalinauskaitė, Rasa. „Kreipimasis dėl statybų
Vilniaus baroko paminkluose“. Lietuvos.link,
2020-05-19, žiūrėta 2022 m. spalio 3 d.
<https://lietuvas.link/peticija-del-statybu-vilniaus-baroko-paminkluose/>.

- Karsokaitė, Viktorija. „Paiškęs, kuo vėrs buvusi Šv. Jokūbo ligoninė, jau kilo aistrų.“ Lietuvos radijas ir televizija, 2018-02-26, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/%20verslas/4/204492/paiskesjus-kuo-virs-buvusi%20sv-jokubo-ligonine-jau-kilo-aistru>.
- Kultūros archyvai. Rūdninkų vartai.* Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos archyvo laidos įrašas, 1994-04-10, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/6328/kulturos-archyvai-rudninku-vartai>.
- Lisauskaitė, Birutė. „Keli pastebėjimai apie KPD vertinimo tarybų ir Mokslinės archeologijos komisijos veiklą.“ Lietuvos.link. žiūrėta 2022 m. spalio 3 d. <https://lietuvas.link/birute-lisauskaite-keli-pastebejimai-apie-kpd-vertinimo-tarybu-ir-mokslines-arheologijos-komisijos-veikla/>.
- Noreika, Matas. „LordsLB“ bendrovė atsiėmė ieškinį prieš N. Puteikio padėjėją“. „Verso žinios“, 2018-12-04, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://www.vz.lt/nekilnojamas-is-turtas-statyba/2018/12/04/lords-lb-bendrove-atsieme-ieskini-pries-n-puteikio-padejeja>.
- Pranešimas „R. Kalinauskaitė. 50 000 eurų ieškinys už pasisakymus apie šv. Pilypą ir Jokūbo bažnyčios užstatymo projektą (video)“, Alkas.lt, 2018-08-02, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 20 d., <https://alkas.lt/2018/08/02/50-000-euru-ieskinys-uz-pasisakymus-apie-sv-pilypa-ir-jokubo-baznycios-uzstatymo-projekta/>.
- Šv. Jokūbo kompleksas: Laimėjo Vilniaus architektų biuras „DO Architects“. Pilotas.lt, 2019-10-14, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://pilotas.lt/2019/10/14/architektura/sv-jokubo-konkursas-laimejo-vilniaus-architektu-biuras-do-architects/>.
- Šv. Jokūbo kompleksas: Paskelbtas atviras tarptautinis architektūros konkursas. Pilotas.lt, 2018-12-14, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://pilotas.lt/2018/12/14/architektura/sv-jokubo-kompleksas-paskelbtas-atviras-tarptautinis-architekturos-konkursas/>.
- Šv. Jokūbo ligoninės kvartalo Vilniuje pertvarkymo konkursas (2008). Lietuvos architektų sąjunga, 2010-08-10, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://www.architektusajunga.lt/konkursai/svjokubo-ligonines-kvartalo-vilniuje-pertvarkymo-konkursas/>.
- UNESCO paveldui Lietuvoje siūlomas specialus įstatymas. Lietuvos Respublikos Valstybinė kultūros paveldo komisija, 2021 m. vasario mėn., žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. <https://vkpk.lt/naujienos/unesco-paveldui-lietuvoje-siulomas-specialus-istatymas/>.
- Valstybinė kultūros paveldo komisija pateikė siūlymus Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymui. Lietuvos Respublikos Valstybinė kultūros paveldo komisija, 2001 m. vasario mėn., žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 5 d. <https://vkpk.lt/naujienos/valstybine-kulturos-paveldo-komisija-pateike-siulymus-specialiuju-zemes-naudojimo-salygu-istatymui/>.
- Visuomenės informavimas apie numatomą administracinės paskirties pastatų ir viešbučio paskirties pastato Vasario 16-osios g. 1, Vilniuje projektavimą ir rekonstravimą. Vilniaus miesto savivaldybė, 2020-04-01, žiūrėta 2025 rugpjūčio 5 d. <https://vilnius.lt/savivaldybe/miesto-pletra/numatomu-statiniu-projektavimo-viesumas/visuomenes-informavimas-apie-numatoma-administracines-paskirties-pastatu-ir-viesbučio-paskirties-pastato-vasario-16-osios-g-1-vilniuje-projektavima-ir-rekonstravima>.

LITERATŪRA

- Aleksandravičiūtė, Aleksandra. „Šiaurės renesansas Vilniaus mieste. Sienų tapybos ornamentika“. *Menotyra* 19, Nr. 1 (2012): 1–17.
- Butvilaitė, Rasa, sud. *Lietuvos dvarų sodybų atlasas: I. Šilalės rajono savivaldybė*. Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2012.
- Butvilaitė, Rasa, Purvinas, Martynas ir Marius Iršėnas, sud. *Lietuvos dvarų atlasas: II. Pagėgių savivaldybė*. Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2014.
- Čaplinskas, Antanas Rimvydas. *Vilniaus gatvių istorija. Valdovų kelias: 1 knyga. Rūdninkų gatvė*. Charibdė, 2001.
- Drėma, Vladas. *Dingęs Vilnius*. Versus aureus, 2013.
- Jogėla, Vytautas, Meilus, Elmantas ir Virgilijus Pugačiauskas. *Lukiškės: nuo priemiesčio iki centro (XV a.–XX a. pradžia)*. Diemedžio leidykla, 2018.
- Vitkauskienė, Birutė Rūta (sud.), Tamošiūnienė, Ingrida ir Aušrinė Žilevičiūtė. *Vilniaus miesto planai*. Lietuvos nacionalinis muziejus, 2016.

LEIDINYJE PANAUDOTOS:

Paveldo komisijos,
Andriaus Aleksandravičiaus,
Aliaus Aleškevičiaus,
Karolio Banio ir Petro Gaidamavičiaus,
Jogailės Butrimaitės,
Roberto Dačkaus (Prezidento kanceliarija),
Arvydo Dimšos,
Simonos Dojankevičiūtės,
Vilmos Gradinskaitės,
Vaidoto Gikio asmeninio albumo,
Martyno Jankaus muziejaus fondų,
Ramunės Januševičiūtės,
Dmitrij Kudriavcev,

Ilonos Kukenytės,
Aušros Lekauskaitės,
Mulokų šeimos archyvo,
Gyčio Oržikausko,
Monikos Rinkevičiūtės,
Viktorijos Roževič,
Kęstučio Stoškaus,
Norbert Tukaj,
Armino Vareikos,
Jolantos Vygėlienės,
Ilmės Vyšniauskaitės (Kultūros ministerija),
Sauliaus Žiūros nuotraukos;
„Archinova“ ir „DO architects“ vizualizacijos

► Paveldo komisijos patalpos.
Jogailės Butrimaitės nuotraukos

► Paveldo komisijos patalpų
su freskomis fragmentas.
Ilonos Kukenytės nuotrauka